

Vissa förslag om kompensation m.m. till personer födda 1957 och 1959 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

Oktober 2023

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Författningsförslag	5
2.1	Förslag till lag om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:887) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	11
2.4	Förslag till förordning om kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag	12
3	Bakgrund och gällande rätt	15
4	Kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.....	15
4.1	Personer födda 1957 bör kompenseras	15
4.2	Bestämmelser om kompensation i ny lag och förordning.....	17
4.3	Förutsättningar för rätt till kompensation	18
4.4	Kompensationens storlek och utformning.....	19
4.5	Ingen beskattning av kompensationen.....	20
4.6	Skatteverket som handläggande myndighet och hantering av kompensation inom skattekontot	20
4.7	Ändring, återbetalning och återkrav	22
4.8	Verkställighet	24
4.9	Anstånd	25
4.10	Ränta	27
4.11	Indrivning och preskription	28
4.12	Överklagande	30
4.13	Personuppgiftsbehandling	31
4.14	Sekretess.....	35
4.15	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	36
5	Senarelagd höjning av åldersgränsen för rätt till förhöjt grundavdrag	36
6	Konsekvensanalys.....	37
6.1	Kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag	38
6.2	Senarelagd höjning av åldersgränsen för rätt till förhöjt grundavdrag.....	43
7	Författningskommentar.....	48
7.1	Förslaget till lag om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag	48

7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.....	58
-----	---	----

1 Inledning

I budgetpropositionen för 2024 har regeringen aviserat att en kompensation bör ges till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för rätt att ta del av det förhöjda grundavdraget. Regeringen har också aviserat att ikraftträdandet av den av riksdagen beslutade höjningen av åldersgränsen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget bör senareläggas med ett år, till den 1 januari 2027. Syftet är att komma till rätta med den situation som uppkommit för personer födda 1957 respektive personer födda 1959 efter åldersgränshöjningarna i pensions-systemet och kringliggande trygghetssystem och i skattelagstiftningen (prop. 2023/24:1 Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor avsnitt 12.6).

I promemorian finns förslag om hur kompensationen till personer födda 1957 ska utformas, hur handläggningen ska gå till och vilka förfaranderegler som i övrigt ska gälla. Det föreslås vidare att kompensationen ska vara skattefri. Storleken på kompensationen föreslås vara baserad på individens fastställda förvärvsinkomst och kommunalskattesats för 2023 för att beloppsmässigt i möjligaste mån motsvara den skattelättnad som det förhöjda grundavdraget skulle ha inneburit. Skatteverket föreslås vara handläggande myndighet för kompensationen, vilken föreslås tillgodoräknas mottagarna genom kreditering på skattekontot. De nya bestämmelserna om kompensation föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Promemorian innehåller även förslag om att senarelägga ikraftträdandet av höjningen av åldersgränsen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget. Förslaget innebär i denna del att höjningen av åldersgränsen skjuts upp från den 1 januari 2026 till den 1 januari 2027. På så sätt kommer personer födda 1959 att ha rätt till förhöjt grundavdrag 2026.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

2 § Med mottagare avses i denna lag den person som tar emot kompensation på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

3 § Skatteverket prövar frågor enligt denna lag.

Rätt att meddela föreskrifter om kompensation

4 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om förfarande, förutsättningar för kompensation och kompensationens storlek.

Skattefri kompensation

5 § Kompensation enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats i enlighet med 4 § ska inte tas upp till beskattning enligt inkomstskattelagen (1999:1229).

Tillgodoräknande och utbetalning av kompensation

6 § Kompensation som beviljas ska tillgodoräknas mottagaren genom kreditering på ett sådant skattekonto som avses i 61 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

7 § Om en avstämning av skattekontot visar att det finns ett överskott på kontot efter att kompensation har tillgodoräknats mottagaren, ska utbetalning av beloppet ske till mottagarens bank- eller kreditmarknadsföretagskonto. Uppgift om sådant konto inhämtas från mottagaren eller, med mottagarens tillstånd, från banken eller kreditmarknadsföretaget. Skatteverket får besluta om utbetalning från skattekontot på annat sätt om särskilda förhållanden motiverar det.

En utbetalning enligt första stycket ska inte göras om det finns något hinder som anges i 64 kap. 4 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Om det finns ett överskott på skattekontot efter kreditering av kompensationen, ska intäktsränta enligt 65 kap. 4 § tredje stycket

skatteförfarandelagen beräknas på överskottet från och med dagen efter tillgodoräkandet.

Ändring, återbetalning och återkrav

8 § Om mottagarens fastställda förvärvsinkomst för beskattningsåret 2023 ändras efter att Skatteverket har fattat beslut om slutlig skatt, ska Skatteverket ändra beslutet om kompensation. Detsamma gäller om beslutet om kompensation av någon annan anledning är felaktigt.

9 § Mottagaren är återbetalningsskyldig om beslutad kompensation har tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Om kompensationen har tillgodoräknats med ett för lågt belopp ska tillgodoräknande och utbetalning av tillkommande kompensation göras enligt 6 och 7 §§.

10 § Om mottagaren är återbetalningsskyldig får Skatteverket besluta att återkräva det felaktigt tillgodoräknade beloppet. Ett sådant beslut ska innehålla uppgifter om det belopp som mottagaren ska betala tillbaka och när beloppet senast ska betalas.

Återbetalning ska göras senast den förfallodag som infaller närmast efter att 30 dagar har gått från den dag då beslut om återkrav fattades. Med förfallodag avses de dagar som framgår av 62 kap. 9 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Om det finns särskilda skäl får Skatteverket besluta att återbetalningen ska göras senast en annan dag.

11 § Återbetalning ska göras genom insättning på ett särskilt konto för återbetalningar som finns hos Skatteverket. Återbetalningen anses ha gjorts den dag då betalningen har bokförts på det särskilda kontot.

Anstånd

12 § Vid återkrav enligt 10 § ska Skatteverket efter ansökan bevilja anstånd med hela eller delar av betalningen om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Ett sådant anstånd får bestämmas till längst tre månader efter dagen för beslutet i den fråga som har föranlett anståndet.

Skatteverket får också bevilja anstånd med betalningen om det kan antas vara till fördel för det allmänna.

13 § Skatteverket får återkalla anstånd enligt 12 § första stycket eller sätta ned anståndsbeloppet om

1. förhållandena har ändrats väsentligt sedan anståndet beviljats,
2. sökanden har lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för anståndet, eller
3. det finns andra särskilda skäl.

Ränta

14 § Om ett belopp som har återkrävts inte betalas i rätt tid, ska ränta tas ut på det obetalda beloppet från och med dagen efter att kompensationen

tillgodoräknades till och med den dag betalning sker. Ränta beräknas efter en räntesats som motsvarar basräntan enligt 65 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Om det finns särskilda skäl får Skatteverket helt eller delvis avstå från kravet på ränta.

Indrivning, verkställighet och preskription

15 § Om ett återkrav av kompensation enligt denna lag inte har betalats i rätt tid, ska fordran lämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

16 § Om det finns särskilda skäl får Skatteverket avstå från att lämna en fordran på återkrav för indrivning.

17 § Skatteverkets beslut om återkrav enligt 10 § får verkställas enligt utsökningsbalken trots att beslutet inte har fått laga kraft.

18 § Om en fordran på återkrav av kompensation enligt denna lag har lämnats för indrivning, ska Kronofogdemyndigheten beräkna räntan efter en räntesats som motsvarar basräntan enligt 65 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) för tiden efter överlämnandet och driva in räntan.

19 § En fordran på kompensation enligt denna lag som ska tillgodoräknas enligt 6 § får inte överlätas innan beloppet kan betalas ut.

20 § En fordran som avses i 19 § får utmätas trots att den inte får överlätas. Utmätning får dock göras först efter att Kronofogdemyndigheten har fått tillfälle att ta fordran i anspråk enligt lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.

Bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§ utsökningsbalken tillämpas inte vid utmätning av en fordran på kompensation.

21 § En fordran på återkrav av kompensation enligt denna lag ska vid tillämpning av lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. anses vara en sådan fordran som har påförts enligt skatteförfarandelagen (2011:1244).

22 § Beslut enligt denna lag gäller omedelbart.

Överklagande

23 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol.

Skatteverkets beslut som avser anstånd enligt 12 § andra stycket får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 och 4 §§ och 2 kap. 3 § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och i verkets handläggning enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter, lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, lagen (1991:1047) om sjuklön och lagen (2020:548) om omställningsstöd samt vid handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och i verkets handläggning enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter, lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, lagen (1991:1047) om sjuklön och lagen (2020:548) om omställningsstöd, vid handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag *samt vid handläggning av sådan kompensation som avses i lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag*, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Bestämmelserna i 4–6 och 8 §§ samt 2 kap. gäller även vid behandling av uppgifter om juridiska personer och avlidna.

4 §³

Uppgifter får behandlas för att tillhandahålla information som behövs hos Skatteverket för

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2003:670.

² Senaste lydelse 2023:231.

³ Senaste lydelse 2023:231.

1. fastställande av underlag för samt bestämmande, redovisning, betalning och återbetalning av skatter och avgifter,
2. bestämmande av pensionsgrundande inkomst,
3. fastighetstaxering,
4. revision och annan analys- eller kontrollverksamhet,
5. tillsyn samt lämplighets- och tillståndsprövning och annan liknande prövning,
6. handläggning
 - a) enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter,
 - b) av andra frågor om ansvar för någon annans skatter och avgifter,
 - c) enligt lagen (2015:912) om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton och 22 b kap. skatteförfarandelagen (2011:1244),
 - d) enligt lagen (2017:182) om automatiskt utbyte av land-för-land-rapporter på skatteområdet och 33 a kap. skatteförfarandelagen,
 - e) enligt 33 b kap. skatteförfarandelagen,
 - f) enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete och lagen (2020:548) om omställningsstöd *samt handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag, och*
 - f) enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete och lagen (2020:548) om omställningsstöd, *handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag, samt vid handläggning av sådan kompensation som avses i lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag, och*
 - g) enligt lagen (2022:1681) om plattformsoperatörers inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet, lagen (2022:1682) om automatiskt utbyte av upplysningar om inkomster genom digitala plattformar och 22 c kap. skatteförfarandelagen,
7. fullgörande av ett åliggande som följer av ett för Sverige bindande internationellt åtagande,
8. hantering av underrättelser från arbetsgivare om anställning av utlänningar som avses i lagen (2013:644) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige,
9. hantering av uppgifter om sjuklönekostnad, och
10. tillsyn, kontroll, uppföljning och planering av verksamheten.

2 kap.

3 §⁴

För de ändamål som anges i 1 kap. 4 § får följande uppgifter behandlas i databasen:

1. en fysisk persons identitet, medborgarskap, bosättning och familjeförhållanden,

⁴ Senaste lydelse 2023:231.

2. en juridisk persons identitet, säte, ägarförhållanden samt firmatecknare och andra företrädare,
3. registrering för skatter och avgifter,
4. underlag för fastställande av skatter och avgifter,
5. bestämmande av skatter och avgifter,
6. underlag för fastighetstaxering,
7. revision och annan kontroll av skatter och avgifter,
8. uppgifter som behövs för handläggning enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter,
9. avgiftsskyldighet till ett registrerat trossamfund och medlemskap i fackförening,
10. yrkanden och grunder i ett ärende,
11. beslut, betalning, redovisning och övriga åtgärder i ett ärende,
12. uppgifter som behövs vid hantering av underrättelser från arbetsgivare om anställning av utlänningar som avses i lagen (2013:644) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige,
13. uppgifter som behövs för handläggning enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete eller lagen (2020:548) om omställningsstöd eller för handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag, och
13. uppgifter som behövs för handläggning enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete eller lagen (2020:548) om omställningsstöd eller för handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag *eller för handläggning av sådan kompensation som avses i lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag*, och
14. uppgifter om sjuklönekostnad.

I databasen får även andra uppgifter behandlas som behövs för fullgörande av ett åliggande som följer av ett för Sverige bindande internationellt åtagande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i databasen enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:887) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att punkterna 1 och 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till 63 kap. 3 a § lagen (2022:887) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.
2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

2.4 Förslag till förordning om kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

2 § Denna förordning är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

3 § Skatteverket prövar frågor om kompensation.

Uttryck i förordningen

4 § Uttryck som används i denna förordning har samma innebörd och tillämpningsområde som i inkomstskattelagen (1999:1229) och lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

Rätt till kompensation

5 § Personer födda 1957 som beskattningsåret 2023 har rätt till grundavdrag beräknat enligt 63 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) har rätt till kompensation.

Ett dödsbo efter en person född 1957 har rätt till kompensation om villkoret i första stycket är uppfyllt i fråga om den avlidne.

Kompensationens storlek

6 § Storleken på kompensationen ska beräknas genom att underlaget för kompensationen multipliceras med summan av de skattesatser för kommunalskatt och regionskatt för beskattningsåret 2023 som gäller i hemortskommunen för den som har rätt till kompensationen.

För en person som är begränsat skattskyldig under hela beskattningsåret 2023 ska storleken på kompensationen beräknas genom att underlaget för kompensationen multipliceras med den kommunala inkomstskatt som enligt 65 kap. 4 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska bestämmas för personen för beskattningsåret 2023.

7 § Underlaget för kompensation uppgår till följande belopp:

Fastställd förvärvsinkomst 2023

Underlag för kompensation

överstiger inte 22 300 kr

0 kr

överstiger 22 300 kr men inte 51 900 kr	den fastställda förvärvsinkomsten minskad med 22 300 kr
överstiger 51 900 kr men inte 58 300 kr	80 procent av den fastställda förvärvsinkomsten minskat med 11 800 kr
överstiger 58 300 kr men inte 103 100 kr	31 500 kr ökat med 5,7 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 103 100 kr men inte 142 800 kr	17 500 kr ökat med 19,49 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 142 800 kr men inte 163 200 kr	39,49 procent av den fastställda förvärvsinkomsten minskat med 11 100 kr
överstiger 163 200 kr men inte 170 100 kr	49,49 procent av den fastställda förvärvsinkomsten minskat med 27 500 kr
överstiger 170 100 kr men inte 290 300 kr	17 100 kr ökat med 23,3 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 290 300 kr men inte 413 700 kr	23 200 kr ökat med 21,2 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 413 700 kr men inte 424 200 kr	58 000 kr ökat med 12,8 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 424 200 kr men inte 710 800 kr	112 300 kr
överstiger 710 800 kr men inte 1 918 300 kr	112 300 kr minskat med 9,3 procent av den fastställda förvärvsinkomsten som överstiger 710 800 kr
överstiger 1 918 300 kr	0 kr

8 § Storleken på kompensationen får inte överstiga den slutliga skatt för beskattningsåret 2023 som Skatteverket har beslutat enligt 56 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) för den som har rätt till kompensation.

Beslut om kompensation

9 § Skatteverket ska på eget initiativ pröva om en person har rätt till kompensation.

10 § Skatteverket ska fatta beslut om kompensation så snart som möjligt efter att beslut om fastställd förvärvsinkomst har fattats för den som har rätt till kompensation.

Rätt att meddela föreskrifter

11 § Skatteverket får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

Skattefrihet och förfarande

12 § Regler om skattefrihet, tillgodoräknande och utbetalning av kompensation, återbetalningsskyldighet och återkrav finns i lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

Ändring och överklagande av beslut om kompensation

13 § I lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag finns bestämmelser om Skatteverkets möjligheter att ändra ett beslut om kompensation.

14 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2024.

3 Bakgrund och gällande rätt

I december 2017 enades Pensionsgruppens partier om ett antal åtgärder i syfte att säkra långsiktigt höjda, hållbara och trygga pensioner. Överenskommelsen har bl.a. resulterat i att åldersgränserna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem har höjts med ett år 2023 och från och med 2026 knyts de till riktåldern för pension (S2017/07369). Riktåldern för 2026 har fastställts till 67 år. Samtidigt med ändringarna i socialförsäkringsbalken höjdes även åldersgränsen i inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, för att kunna ta del av det s.k. förhöjda grundavdraget (prop. 2021/22:181).

Fysiska personer, som är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret och har haft förvärvsinkomst, har enligt 63 kap. 2 § IL rätt till grundavdrag. Grundavdraget beräknas enligt 63 kap. 3 a § IL till ett högre belopp för personer som har uppnått en viss ålder (det förhöjda grundavdraget). Det förhöjda grundavdraget syftar till att förbättra de ekonomiska villkoren för pensionärer (prop. 2008/09:38). De ändringar som gjordes i samband med höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet innebär att åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget har höjts från 65 till 66 år från och med 2023. Från och med 2026 höjs åldersgränsen från 66 till 67 år (prop. 2021/22:181).

4 Kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

4.1 Personer födda 1957 bör kompenseras

Promemorians förslag: Personer födda 1957 kompenseras på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.
--

Skälen för promemorians förslag: Åldersgränserna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem har höjts med ett år från och med 2023 och kommer att knytas till riktåldern för pension från och med 2026. Riktåldern för 2026 har fastställts till 67 år. Höjningen av åldersgränserna förenades med övergångsbestämmelser som innebär att personer födda 1957 eller tidigare fortfarande har rätt till exempelvis garantipension och bostadstillägg från 65 års ålder.

Den 1 januari 2023 höjdes även åldersgränsen i inkomstskattelagen för att kunna ta del av det förhöjda grundavdraget från 65 till 66 år. Ändringen i inkomstskattelagen gjordes för att anpassa åldersgränsen till övriga förändringar inom pensions- och socialförsäkringssystemen. Då åldersgränsen gäller åldern vid beskattningsårets ingång innebär ändringen att personer födda 1957 har rätt till förhöjt grundavdrag först 2024. Höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet och i skattelagstiftningen har alltså inneburit att personer födda 1957 hamnar i en situation där de inte omfattas

av åldershöjningarna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem men omfattas av bestämmelsen om höjd åldersgräns till 66 år för det förhöjda grundavdraget.

Hur höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet och skattelagstiftningen har interagerat beskattningsåret 2023 har kritiserats. Det har bl.a. framförts att personer födda 1957 påverkas av de nya reglerna på ett sätt som inte framstår som rättvist och att gruppen inte har fått tillräcklig tid på sig för att anpassa beslut om pensionering till de nya förutsättningarna för förhöjt grundavdrag som lagändringen har medfört.

Att åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget skulle justeras aviserades i budgetpropositionen för 2021 och Finansdepartementet remitterade en promemoria med det aktuella förslaget i december 2020. Regeringens proposition till riksdagen och det efterföljande riksdagsbeslutet dröjde dock till våren 2022. Riksdagen fattade beslut om höjningen av åldersgränsen den 31 maj 2022, dvs. när fem månader redan passerat av det år under vilket personer födda 1957 fyllt 65 år och således uppnått en ålder när flertalet redan har börjat fatta beslut om pensionsuttag och/eller fortsatt arbete. Förslaget avsåg en lagändring som skulle börja gälla den 1 januari 2023. Tidpunkten för riksdagsbeslutet tillsammans med ikraftträdandedatum för lagändringen den 1 januari 2023 har resulterat i en situation där många personer födda 1957 kan befaras ha fattat beslut om sin pensionering utifrån en felaktig uppfattning om att skattereglerna för 2023 skulle se ut på samma sätt som för 2022, och att de därför skulle ha rätt till det förhöjda grundavdraget redan 2023. Denna uppfattning kan även ha förstärkts av att motsvarande förändringar av pensionsrelaterade åldersgränser i socialförsäkringsbalken och i angränsande trygghetssystem förenades med övergångsregler som bl.a. omfattade personer födda 1957.

Den skillnad som uppstått i de olika regelsystemen i samband med höjningen av åldersgränserna i socialförsäkringssystemet och höjningen av åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget i skattelagstiftningen är inte önskvärd. Det föreslås därför att personer födda 1957 ska få en särskild kompensation som i möjligaste mån motsvarar den skattelättnad som det förhöjda grundavdraget skulle ha inneburit. Förutsättningarna för rätt till kompensation samt kompensationens storlek och utformning redogörs för i avsnitt 4.3–4.4. I avsnitt 4.5–4.14 redogörs bl.a. för den skattemässiga behandlingen av mottagen kompensation samt de förfaranderegler som föreslås gälla.

En situation liknande den som har inträffat för personer födda 1957 kommer 2026 att uppkomma för personer födda 1959, då de pensionsrelaterade åldersgränserna i socialförsäkringsbalken och i kringliggande trygghetssystem detta år kommer att knytas till riktåldern för pension. I avsnitt 5 redogörs för hur situationen för denna åldersgrupp föreslås hanteras.

4.2 Bestämmelser om kompensation i ny lag och förordning

Promemorians förslag: Bestämmelser om kompensation till personer födda 1957 införs i en ny lag och en ny förordning.

I lagen anges att regeringen ska ha möjlighet att meddela föreskrifter om förfarande, förutsättningar för att erhålla kompensation och kompensationens storlek.

Skälen för promemorians förslag: Skatteverket fastställer skattetabletter för varje kalenderår. I tabellerna anges hur stort skatteavdrag som ska göras bl.a. från löner för de flesta arbetstagare och från pensioner. Skattetabletterna för ett visst år kan sägas vara ”låsta” efter att Skatteverket har utfärdat dem. Detta innebär att en ändring av skattereglerna under innevarande år inte kan medföra någon ändring av skattetabletterna för det året. En eventuell ändring av skatteregler som görs nu för beskattningsåret 2023 skulle därför inte resultera i nya skattetabletter eller justera den preliminära skatt som arbetsgivare och utbetalare ska dra av under detta år. En lagändring som i efterhand skulle ge personer födda 1957 rätt till ett förhöjt grundavdrag 2023 skulle inte heller nödvändigtvis vara gynnande för alla som skulle omfattas av bestämmelsen. Ett retroaktivt avdrag skulle t.ex. kunna minska en persons redan mottagna stöd och transfereringar från socialförsäkringssystemet, eller hindra personen från att t.ex. ta del av skattereduktionen för rot- och rutarbete för tjänster där en preliminär skattereduktion redan har gjorts i samband med betalningen. En ändring av bestämmelserna i 63 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, som skulle gälla retroaktivt från den 1 januari 2023 bedöms således inte vara genomförbar.

Kompensationen till personer födda 1957 bör därför ske på annat sätt. Det är angeläget att åldersgruppen får del av kompensationen så snart som möjligt. Eftersom kompensationen syftar till att kompensera för en utebliven skattesänkning för beskattningsåret 2023 är det också önskvärt att kompensationen, när det är möjligt, erhålls i samband med eller i anslutning till att mottagarna får beslut om slutlig skatt för beskattningsåret 2023. Kompensationen föreslås därför ske via en kreditering på skattekontot (se avsnitt 4.6).

En sådan kompensation bedöms delvis kunna regleras i förordning inom ramen för regeringens kompetens enligt 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen, den s.k. restkompetensen. Vissa bestämmelser, bl.a. att kompensationen inte ska tas upp till beskattning och om förfarandet hos Skatteverket, bedöms dock kräva reglering i lag. Kompensationen har visserligen en klar koppling till det förhöjda grundavdraget i 63 kap. 3 a § IL, men det bedöms inte lämpligt att föra in några nya bestämmelser om kompensation i inkomstskattelagen. I stället bör regler om kompensation införas i en ny lag. Av tydlighetsskäl bör det av lagen också framgå att regeringen har möjlighet att utfärda föreskrifter om förfarande, förutsättningarna för att erhålla kompensation och kompensationens storlek.

Författningsförslag

Förslaget föranleder införandet av en ny lag, lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag, och en ny förordning, förordningen om kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.3 Förutsättningar för rätt till kompensation

Promemorians förslag: En person som är född 1957 och som beskattningsåret 2023 har rätt till grundavdrag beräknat enligt 63 kap. 3 § IL har rätt till kompensation.

Ett dödsbo efter en person född 1957 har rätt till kompensation om villkoret för rätt till kompensation i fråga om den avlidne är uppfyllt.

Skälen för promemorians förslag: Syftet med kompensationen är att kompensera personer födda 1957 för hur de har påverkats av höjningen av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag i 63 kap. 3 a § IL. En förutsättning för att ha rätt till förhöjt grundavdrag är, förutom att personen i fråga har uppnått åldersgränsen, att personen uppfyller villkoren för rätt till grundavdrag i 63 kap. 2 § eller 4 § andra stycket IL.

En person född 1957, som har varit obegränsat skattskyldig i Sverige hela beskattningsåret 2023 och har haft förvärvsinkomst, har rätt till grundavdrag enligt 63 kap. 3 § IL och bör därför ha rätt till kompensation.

För den som har varit obegränsat skattskyldig enbart under en del av beskattningsåret ska grundavdraget, enligt 63 kap. 4 § IL, beräknas till en tolfedel av 0,293 prisbasbelopp för varje kalendermånad eller del av kalendermånad som personen har varit obegränsat skattskyldig. En person som beräknar sitt grundavdrag enligt denna bestämmelse kan, oberoende av sin ålder, inte få förhöjt grundavdrag enligt 63 kap. 3 a § IL och bör således inte heller ha rätt till kompensation. Om personens överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder uteslutande eller så gott som uteslutande utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige beräknas grundavdrag och förhöjt grundavdrag dock som om personen hade varit obegränsat skattskyldig hela året (63 kap. 4 § första stycket IL). I en sådan situation bör personen också ha rätt till kompensation.

En person som är begränsat skattskyldig i Sverige enligt 3 kap. 18 § första stycket 1, 2 eller 3 IL men vars överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige kan också ha rätt till grundavdrag och förhöjt grundavdrag (63 kap. 2 § första stycket IL). Även dessa personer bör kunna få kompensation. Det är fråga om personer som är begränsat skattskyldiga i

1. inkomstslaget tjänst för inkomster som anges i 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta med undantag för inkomster som anges i 6 § 3 och 4 samt 6 a § den lagen, om en begäran har gjorts enligt 4 § den lagen,
2. inkomstslaget tjänst eller näringsverksamhet för inkomster som anges i 7 § första stycket lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

- artister m.fl., om Skatteverket har meddelat beslut enligt 5 a § tredje stycket den lagen, eller
3. inkomstslaget näringsverksamhet för inkomst från ett fast driftställe eller en fastighet i Sverige.

För att kompensera för utebliven skattelättnad bör personer födda 1957 således ha rätt till kompensation om de beskattningsåret 2023 har rätt till grundavdrag beräknat enligt 63 kap. 3 § IL. En person född 1957 som har rätt till grundavdrag enligt denna bestämmelse hade fått förhöjt grundavdrag enligt 63 kap. 3 a § IL om åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget inte hade höjts till 66 år från och med den 1 januari 2023.

Enligt gällande regler kan även dödsbon ha rätt till grundavdrag och förhöjt grundavdrag, dock inte för senare år än det år dödsfallet inträffade (63 kap. 2 § andra stycket IL). Dödsbon efter personer som avlidit under 2023 föreslås därför även ha rätt till kompensation.

4.4 Kompensationens storlek och utformning

Promemorians förslag: Storleken på kompensationen beräknas genom att ett underlag för kompensation multipliceras med summan av de skattesatser för kommunalskatt och regionskatt för beskattningsåret 2023 som gäller i hemortskommunen för den som har rätt till kompensationen. För en person som är begränsat skattskyldig under hela beskattningsåret 2023 ska storleken på kompensationen beräknas genom att underlaget för kompensationen multipliceras med den kommunala inkomstskatt som enligt 65 kap. 4 § inkomstskattelagen ska bestämmas för personen för beskattningsåret 2023.

Storleken på kompensationen får inte överstiga den slutliga skatt för beskattningsåret 2023 som Skatteverket har beslutat för den som har rätt till kompensation.

Skälen för promemorians förslag: Kompensationens storlek föreslås, för att så långt som möjligt motsvara skattelättnaden av det förhöjda grundavdraget, beräknas utifrån dels storleken på individens fastställda förvärsinkomst, dels den kommunala inkomstskattesats som den skattskyldige hade för beskattningsåret 2023. Utformningen av underlaget för kompensationen föreslås beräknas med en liknande utformning som det särskilda beloppet i det förhöjda grundavdraget. Underlaget föreslås därmed, i likhet med det förhöjda grundavdraget 2023, öka med den fastställda förvärsinkomsten upp till en inkomstnivå på 424 200 kronor. Vid fastställda förvärsinkomster överstigande 710 800 kronor kommer kompensationen att trappas av, liksom det förhöjda grundavdraget gör i dag.

För att bättre motsvara storleken på den skattelättnad som det förhöjda grundavdraget medför föreslås storleken på kompensationen bero på den kommunala inkomstskattesatsen och därmed vara högre för personer med en högre kommunal inkomstskattesats. Skattelättnaden av det förhöjda grundavdraget är högre med en högre kommunalskattesats, allt annat lika. För en person som är begränsat skattskyldig under hela beskattningsåret och som har rätt till kompensation (se avsnitt 4.3) föreslås storleken på

kompensationen, för att kompensationen så långt som möjligt ska motsvara skatteeffekten av det förhöjda grundavdraget, bero på den kommunala inkomstskatt som bestäms för personen enligt 65 kap. 4 § IL.

Det förhöjda grundavdraget påverkar även andra delar av skattesystemet som skattereduktionen för kommunal fastighetsavgift, skattereduktionen för fastställd förvärvsinkomst samt utrymmet för övriga skattereduktioner, exempelvis skattereduktion för arbetsinkomst och rotavdrag. Storleken på obligatoriska avgifter såsom begravnings- och public serviceavgiften påverkas också. En helt individualiserad kompensation bedöms dock inte vara ett möjligt alternativ eftersom det skulle kräva att nya beräkningar görs av den beskattningsbara inkomsten och de skatter och avgifter som påverkas av denna.

Storleken på kompensationen föreslås vara begränsad till storleken på den slutliga skatt för beskattningsåret 2023 som bestäms enligt 56 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, för den som har rätt till kompensationen. Utan en sådan begränsning skulle kompensationen kunna överstiga mottagarens slutliga skatt, vilket inte bedöms lämpligt för en kompensation som syftar till att så långt som möjligt motsvara skatteeffekten av det förhöjda grundavdraget.

4.5 Ingen beskattning av kompensationen

Promemorians förslag: Kompensationen ska inte tas upp till beskattning enligt inkomstskattelagen.

Skälen för promemorians förslag: Kompensationen föreslås baseras på fastställd förvärvsinkomst, dvs. skattepliktig inkomst av arbete, pension m.m. Det råder därmed en stark koppling mellan skattepliktig verksamhet och den kompensation som mottagaren kommer att erhålla. Kompensationen syftar dock till att väga upp för en utebliven skattelättnad. Det framstår inte som lämpligt att ett belopp som syftar till att kompensera för skatt som mottagaren har betalat också ska utgöra skattepliktig ersättning enligt inkomstskattelagen. Kompensationen föreslås därför vara skattefri.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 5 § i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.6 Skatteverket som handläggande myndighet och hantering av kompensation inom skattekontot

Promemorians förslag: Skatteverket ska vara handläggande myndighet.

Beviljad kompensation ska tillgodoräknas mottagaren genom kreditering på skattekontot. Om det finns ett överskott på skattekontot efter att kompensationen har tillgodoräknats, ska det överskjutande beloppet automatiskt betalas ut om det inte finns något hinder mot

utbetalning. Utbetalning ska göras med högst det belopp som har beviljats i kompensation. Intäktsräntan ska beräknas på överskottet från och med dagen efter tillgodoräkandet.

Skatteverket ska fatta beslut om kompensation så snart som möjligt efter att fastställd förvärvsinkomst har bestämts för mottagaren.

Skälen för promemorians förslag: Skatteverket förefaller vara den myndighet som har bäst förutsättningar att hantera kompensationen. För att säkerställa en effektiv, snabb och rättssäker handläggning av kompensationen bör den handläggande myndigheten ha koppling till beskattningsverksamheten och dessutom ha vana att handlägga ett stort antal ärenden på kort tid. Det är också lämpligt att använda sig av administrativa rutiner som redan finns, eller som relativt lätt kan byggas upp.

För vissa andra stöd som hanteras av Skatteverket, såsom omställningsstödet och elstödet till företag, sker överföringen av stödet till sökanden genom att stödet krediteras sökandens skattekonto. Ett sådant förfarande bedöms lämpligt även för kompensationen till personer födda 1957. Att skattekontot används medför att bestämmelserna i skatteförfarandelagen för skattekontosystemet blir tillämpliga på kompensationen, på motsvarande sätt som gäller för andra stöd som krediteras skattekontot. Det handlar bl.a. om regler för ränta, återbetalning, hinder mot återbetalning och avräkning. Det innebär även att lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter blir tillämplig. Kreditering på skattekonto är en sådan form för tillgodoförande av ett belopp som behöver framgå av lag.

Skatteverket bör pröva om en person har rätt till kompensation utan krav på föregående ansökan. Eftersom kompensationen enligt förslaget ska baseras på fastställd förvärvsinkomst och kommunal inkomstskattesats bör Skatteverket kunna fatta i princip maskinella beslut utan några självständiga bedömningsmoment.

Skatteverket bör fatta beslut om kompensation så snart som möjligt efter att fastställd förvärvsinkomst har bestämts för mottagaren. I förordning bör därför införas en bestämmelse som anger att Skatteverket ska fatta beslut så snart som möjligt. I fall där beslut om slutlig skatt har fattats före ikraftträdandedatum den 1 juli 2024 bör Skatteverket så snart som möjligt därefter fatta beslut om kompensation.

För att beviljad kompensation ska komma berörda personer till godo så snart som möjligt bör det, på samma sätt som gäller för bl.a. elstödet till företag, göras en automatisk utbetalning till personens konto hos ett bank- eller kreditmarknadsföretag om krediteringen medför ett överskott på skattekontot. Om en avstämning av skattekontot visar att det finns ett överskott på kontot efter kreditering av kompensationen, ska utbetalning därför ske om det inte finns hinder mot detta enligt 64 kap. 4 § SFL. Ett sådant hinder mot utbetalning kan bl.a. vara avräkning mot skatteskulder eller att beloppet kan komma att behövas för betalning av ännu inte beslutad skatt. Det kan inträffa att kontohavaren i ett visst fall inte vill få hela beloppet från kompensationen utbetalt utan i stället önskar att hela eller delar av beloppet ska stå kvar på skattekontot. En anledning kan vara att kontohavaren önskar att beloppet ska avräknas mot skatter och avgifter som ännu inte beslutats och därför varken har debiterats eller finns under

de s.k. bevakningstransaktionerna. För att undvika att sådana överskott utbetalas måste en person som uppfyller förutsättningarna för kompensationen särskilt begära att beloppet inte ska betalas ut, utan ska användas för betalning av framtida skatte- eller avgiftsskulder. Att lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter är tillämplig innebär även att avräkning ska ske för bl.a. vissa statliga fordringar.

Utbetalning ska göras med högst det belopp som beviljas i kompensation. Eventuellt överskott av andra skäl än ett beslut om kompensation ska således inte betalas ut automatiskt, utan hanteras utifrån vanliga regler för skattekontot.

Det bör tydligt framgå att intäktsräntan ska beräknas på överskottet från och med dagen efter tillgodoräkandet.

Beslut om kompensation ska baseras på fastställd förvärvsinkomst 2023, dvs. på Skatteverkets beskattningsbeslut. Besluten kommer därmed att vila på den bedömning som Skatteverket har gjort vid myndighetens ordinarie handläggning i beskattningsverksamheten. Skatteverket bedöms inte ha behov av särskilda kontrollåtgärder för att fatta beslut om kompensationen, utan Skatteverkets ordinarie kontroller inför beslut om slutlig skatt bedöms tillräckliga för att säkerställa korrekta beslut om kompensation.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 2 och 3 §§ och 6 och 7 §§ i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.7 Ändring, återbetalning och återkrav

Promemorians förslag: Skatteverket ska ändra beslutet om kompensation om den fastställda förvärvsinkomst för beskattningsåret 2023 som har legat till grund för beräkningen av kompensationen ändras efter beslutet om slutlig skatt eller om beslutet av kompensation av någon annan anledning är felaktigt. Om kompensation har tillgodoräknats med ett för lågt belopp har mottagaren rätt till den tillkommande kompensationen. Om kompensationen har tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp är mottagaren återbetalningsskyldig.

Skatteverket får besluta att återkräva det felaktigt tillgodoräknade beloppet från en mottagare som är återbetalningsskyldig. Ett sådant beslut ska ange det belopp som ska betalas tillbaka och innehålla uppgift om när beloppet senast ska betalas. Återbetalning ska som huvudregel göras senast vid den förfallodag som bestäms vid betalning av tillkommande skatt efter omprövning av ett beskattningsärende, men om det finns särskilda skäl får Skatteverket besluta att återbetalningen ska göras senast en annan dag. Återbetalning ska göras genom insättning på ett särskilt konto för återbetalning.

Skälen för promemorians förslag

Ändring av beslut om kompensation och återbetalning

Enligt den utformning av kompensationen som föreslås krävs att den skattskyldige har en viss lägsta fastställd förvärvsinkomst för beskattningsåret 2023 och storleken på kompensationen kommer att bero på den fastställda förvärvsinkomstens storlek och den kommunala inkomstskattesats som den skattskyldige hade för beskattningsåret 2023. Skatteverkets beskattningsbeslut för beskattningsåret 2023 kan, i enlighet med regleringen i 66 kap. skatteförfarandelagen, omprövas under en längre tidsperiod. Den fastställda förvärvsinkomst som legat till grund för ett beslut om kompensation kan alltså komma att omprövas. Skatteverket bör därför ha möjlighet att också ändra beslutad kompensation i efterhand, och vid behov återkräva utbetald kompensation. Skatteverket bör även ha möjlighet att ändra beslutet om kompensation om beslutet av någon annan anledning är felaktigt, t.ex. om fel kommunal inkomstskattesats använts vid beräkningen av kompensationens storlek. Det föreslås därför att det införs en bestämmelse som anger att Skatteverket i dessa situationer ska ändra beslutet om kompensation.

Utbetalning av tillkommande kompensation

Om en omprövning av beskattningsbeslutet innebär att kompensation har tillgodoräknats med ett för lågt belopp föreslås att den tillkommande kompensationen ska tillgodoräknas den som har rätt till kompensationen. Tillgodoräkandet ska även i denna situation ske genom att beloppet krediteras mottagarens skattekonto och utbetalning ska automatiskt ske om det inte finns hinder enligt 64 kap. 4 § SFL. Detta får till följd att Skatteverket inte ska betala ut tillkommande kompensation till den del som beloppet behövs för avräkning av skatt.

Återbetalningsskyldighet och återkrav

Om en omprövning av beskattningsbeslutet i stället innebär att kompensation har tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp föreslås att mottagaren ska vara återbetalningsskyldig. Syftet med kompensationen är att kompensera personer födda 1957 för hur de har påverkats av höjningen av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag. Har kompensation beviljats felaktigt eller med för högt belopp är det rimligt att det felaktiga beloppet återbetalas, oavsett anledningen till att beloppet blivit felaktigt. Storleken på kompensationen avses vidare grunda sig på uppgifter som den skattskyldige själv har deklarerat i sin inkomstdeklaration. Återbetalningsskyldigheten föreslås därför inte kopplas till om mottagaren varit medveten om felaktigheten eller inte.

För återbetalningsskyldighet krävs inte att någon utbetalning från skattekontot av den felaktiga kompensationen har skett, utan det är tillräckligt att kompensationen felaktigt har tillgodoräknats på skattekontot.

Om en mottagare till följd av omprövning av ett beskattningsbeslut konstateras vara återbetalningsskyldig föreslås att Skatteverket får besluta att återkräva det felaktigt tillgodoräknade beloppet. Det är Skatteverket som ska visa att förutsättningarna för återkrav är uppfyllda, det vill säga

att kompensationen har tillgodoräknats felaktigt eller med för högt belopp. Om en mottagare är återbetalningsskyldig får Skatteverket besluta att återkräva den felaktigt tillgodoräknade kompensationen oavsett om den har använts för att minska ett underskott på skattekontot, betalats ut till mottagarens konto eller avräknats enligt lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.

Ett beslut om återkrav ska innehålla uppgifter om det belopp som ska betalas tillbaka och när beloppet senast ska betalas. Det föreslås ingen absolut skyldighet för Skatteverket att återkräva ett felaktigt tillgodoräknat belopp, utan Skatteverket ”får” återkräva, och kan låta bli att göra det t.ex. när det handlar om mindre belopp.

Syftet med återbetalningsskyldigheten är inte att straffa mottagaren, utan att se till att kompensationen betalas ut till rätt mottagare och med rätt belopp. Det är därför inte aktuellt med någon form av straff eller administrativa avgifter vid återkrav av kompensationen.

Tidsfristen för återbetalning av kompensationen bör motsvara tiden för betalning av tillkommande skatt efter Skatteverkets omprövning av ett beskattningsbeslut. Om det finns särskilda skäl bör dock Skatteverket besluta att återbetalningen ska göras senast en annan dag.

När återbetalning sker är det viktigt att Skatteverket enkelt kan koppla ihop det återbetalda beloppet med återkravet. Om återbetalning skulle ske till skattekontot skulle det inte alltid vara möjligt. Det föreslås därför att återbetalning ska göras genom insättning på ett särskilt konto för återbetalning. Återbetalningen anses ha gjorts den dag då betalningen har bokförts på det särskilda kontot.

Det föreslås ingen tidsgräns för när Skatteverket kan ändra ett beslut om kompensation och återkräva ett tillgodoräknat belopp.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 8–11 §§ i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.8 Verkställighet

Promemorians förslag: Beslut enligt den nya lagen ska gälla omedelbart.
--

Skälen för promemorians förslag: Inom förvaltningsområdet är huvudregeln att ett beslut som får överklagas inom en viss tid får verkställas först när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats, se 35 § förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL. Inom skatteförfarandområdet är huvudregeln i stället att beslut gäller omedelbart, se 68 kap. 1 § SFL. Det innebär att laga kraft inte krävs för att besluten ska bli gällande, vilket t.ex. betyder att delgivning inte behövs och att betalningsskyldighet enligt ett beslut gäller även om beslutet överklagas. Även om Skatteverket är handläggande myndighet kommer bestämmelserna i skatteförfarandelagen inte att vara direkt tillämpliga på ärenden om den föreslagna kompensationen. Frågan uppkommer därför

om de beslut Skatteverket fattar med stöd av den nya lagen om kompensation ska gälla direkt, eller först när de har fått laga kraft.

Enligt förslaget ska kompensationen baseras på uppgifter från besluten om slutlig skatt (avsnitt 4.4) och en återbetalning av tillgodoräknad kompensation kan därmed bli aktuell om skattebeslutet omprövas (jfr avsnitt 4.7). Att ett beslut om återkrav av kompensation gäller omedelbart, på samma sätt som omprövningsbeslutet av beskattningen som storleken på kompensationen har grundats på, framstår därför som naturligt. Det förefaller onödigt komplicerat att en person som efter omprövning ska betala ytterligare skatt samt återbetala kompensation ska ha två olika tidpunkter och processer att förhålla sig till.

Att låta Skatteverkets beslut om återkrav gälla omedelbart kan också antas leda till en bättre kontrolleffektivitet, eftersom obetalda återkrav kan överlämnas till Kronofogdemyndigheten och bli föremål för verkställighet snabbare än om mottagaren först måste delges och återbetalningskravet få laga kraft. Att tiden från det att en fordran fastställs till dess den kan överlämnas för indrivning är kort är en viktig faktor för ett effektivt förfarande vid återkrav. Risken för utebliven återbetalning ökar även med tiden, eftersom risken för att den betalningsskyldige saknar tillgångar eller försätts i konkurs ökar över tid.

I sammanhanget bör dock också rättssäkerheten för enskilda beaktas. Ett beslut som gäller omedelbart innebär att enskildas skyldighet att betala återkrävt belopp gäller trots att beslutet och det underliggande beskattningsbeslutet överklagas. Nedan föreslås därför att en möjlighet till anstånd ska införas enligt regler som är utformade efter motsvarande regler i skatteförarandelagen. Dessa regler är avsedda att ha företräde framför den generella inhibitionsregeln i förvaltningsprocesslagen. Det föreslås även att Skatteverket i vissa fall får avstå från att lämna en fordran på återkrav av kompensation för indrivning. Sammantaget bedöms dessa åtgärder säkerställa enskildas rättssäkerhet även om ett beslut om återkrav kommer att gälla omedelbart.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 22 § i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.9 Anstånd

Promemorians förslag: Anstånd vid återkrav ska beviljas efter ansökan av den återbetalningsskyldige om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Ett sådant anstånd får bestämmas till längst tre månader efter dagen för beslutet i den frågan som har föranlett anståndet. Skatteverket får också bevilja anstånd med betalningen om det kan antas vara till fördel för det allmänna.

Skatteverket får återkalla anståndet eller sätta ned anståndsbeloppet om förhållandena har ändrats väsentligt sedan ett anstånd beviljats, om sökanden har lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för anståndet eller om det finns andra särskilda skäl.

Skälen för promemorians förslag: I avsnitt 4.8 föreslås att beslut om återkrav ska gälla omedelbart. Det innebär att återbetalning ska verkställas även om beslutet har överklagats. För att inte detta ska bli oskäligt betungande för den som beslutet rör är det lämpligt att införa en möjlighet till anstånd. Det föreslås därför att anstånd ska beviljas efter ansökan av den återbetalningsskyldige om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Skälet till tveksamheten kan normalt sett förväntas vara en begäran om omprövning eller ett överklagande av beskattningen beskattningsåret 2023 som leder till att det är osäkert vilken skatt som den återbetalningsskyldige ska betala. Varje initiativ som väcker frågan om hur mycket som ska betalas tillbaka i slutändan omfattas dock av ordalydelsen. Det är upp till Skatteverket att bedöma om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. På samma sätt som inom skatteförfarandet är det lämpligt att Skatteverket i dessa fall inte bara får en möjlighet att bevilja anstånd utan att Skatteverket ska bevilja anstånd om förutsättningarna är uppfyllda. En återbetalningsskyldig som ansöker om anstånd har i detta fall alltså rätt att få anstånd om förutsättningarna är uppfyllda.

Liksom vad gäller för anstånd i motsvarande situation enligt skatteförfarandelagen bör anståndstiden bestämmas till längst tre månader efter dagen för beslutet i den fråga som har föranlett anståndet. Frågan som föranleder anstånd kan som konstateras ovan i de flesta fall förväntas vara en begäran om omprövning eller ett överklagande av Skatteverkets beskattningsbeslut.

När ett anstånd har beviljats kan det efter en tid inträffa att de förutsättningar som beslutet om anstånd baseras på inte längre föreligger, på grund av att förhållandena har ändrats. Det kan också vara så att sökanden har lämnat felaktiga uppgifter och att beslutet är fattat på en felaktig grund från början. I dessa fall måste beslutet om anstånd kunna ändras. Därför bör Skatteverket få återkalla anståndet eller sätta ned anståndsbeloppet om förhållandena har ändrats väsentligt sedan ett anstånd beviljats, om sökanden har lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för anståndet eller om det finns andra särskilda skäl. Eftersom det är fråga om en ändring som är till nackdel för den återbetalningsskyldige ligger det i sakens natur att det ska vara fråga om ändrade förhållanden som minskar rätten till anstånd. Om exempelvis förhållandena har ändrats på så sätt att det blir mer troligt att återkravet kommer att sättas ner är det inte skäl för Skatteverket att återkalla anståndet eller sätta ned anståndsbeloppet.

När det gäller felaktiga uppgifter från den återbetalningsskyldige bör det vara fråga om fel av någon betydelse. Mindre misstag från mottagarens sida bör normalt inte vara skäl nog att återkalla anståndet. Exempel på felaktiga uppgifter som normalt inte bör leda till att anståndet återkallas är felaktigheter som, även om uppgiften låg till grund för anståndet, inte faktiskt har lett till ett felaktigt beslut. Om Skatteverket bedömer att det hade medgetts anstånd även om myndigheten hade fått de korrekta uppgifterna bör felaktigheten normalt sett inte leda till att anståndet återkallas.

Det kan uppkomma situationer där förutsättningarna för anstånd enligt vad som föreslås ovan inte är uppfyllda, men där ett anstånd skulle ge ett

bättre ekonomiskt utfall för det allmänna än om verkställighetsåtgärder vidtogs omedelbart. Det bedöms lämpligt att Skatteverket i dessa fall ska ha en möjlighet att medge anstånd. En motsvarande möjlighet finns i skatteförfarandet. Det föreslås därför att Skatteverket ska få bevilja anstånd om det kan antas vara till fördel för det allmänna.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 12 och 13 §§ i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.10 Ränta

Promemorians förslag: Om ett belopp som har återkrävts inte betalas i rätt tid, ska ränta tas ut på det obetalda beloppet från och med dagen efter att kompensationen har tillgodoräknats till och med den dag betalning sker. Röntan beräknas efter en räntesats som motsvarar basräntan enligt skatteförfarandelagen. Om det finns särskilda skäl får Skatteverket helt eller delvis avstå från kravet på ränta.

Skälen för promemorians förslag: I återkravssituationer bör det finnas ett påtryckningsmedel utöver själva möjligheten att kräva återbetalning. Därför föreslås att ränta ska tas ut om ett belopp som har återkrävts inte betalas i rätt tid.

Ränta bör tas ut från och med dagen efter att kompensationen har tillgodoräknats till och med den dag betalning sker, motsvarande reglerna för ränta på skattekontot enligt skatteförfarandelagen. Detta innebär att ränta ska tas ut på obetalda belopp även när en återbetalningsskyldig har beviljats anstånd med betalningen av ett återkrav. Eftersom kompensationen syftar till att kompensera för en utebliven skattesänkning bör ränta på återkrävt belopp också utgå från en räntesats som motsvarar basräntan enligt 65 kap. 3 § SFL.

Det kan uppkomma situationer då det skulle framstå som oskäligt att ta ut ränta. Skatteverket föreslås därför helt eller delvis få avstå från kravet på ränta om det finns särskilda skäl. Ett sådant skäl kan t.ex. vara att en felaktig utbetalning av kompensation orsakats av ett misstag hos Skatteverket. En prövning av om det finns sådana särskilda skäl kräver ingen separat ansökan från den återbetalningsskyldige, utan kan göras av Skatteverket på eget initiativ.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 14 § i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.11 Indrivning och preskription

Promemorians förslag: Om ett återkrav av kompensation inte har betalats i rätt tid, ska fordran lämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning. Om det finns särskilda skäl får Skatteverket avstå från att lämna en fordran på återkrav för indrivning. Skatteverkets beslut om återkrav får verkställas enligt utsökningsbalken trots att beslutet inte har fått laga kraft. Under indrivningsförfarandet ska Kronofogdemyndigheten beräkna ränta motsvarande basräntan på skattekontot.

En mottagares fordran på kompensation som ska tillgodoräknas får inte överlåtas innan beloppet kan betalas ut. En sådan fordran får dock utmätas trots att den inte får överlåtas. Utmätning får dock göras först efter det att Kronofogdemyndigheten har fått tillfälle att ta fordran i anspråk enligt lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter. Bestämmelserna i utsökningsbalken om vad som ska undantas med hänsyn till gäldenärens behov tillämpas inte vid utmätning av en fordran på kompensation som ska betalas ut.

En fordran på återkrav av kompensation ska vid tillämpningen av lagen om preskription av skattefordringar m.m. anses vara en sådan fordran som har påförts enligt skatteförfarandelagen.

Skälen för promemorians förslag: Den föreslagna kompensationen syftar till att kompensera personer födda 1957 för det uteblivna förhöjda grundavdraget under 2023 och bör så långt det är möjligt behandlas som en gottgörelse för den uteblivna skattesänkningen. Som en följd av detta är det viktigt att Skatteverket har rättsmedel för att säkerställa att ett beslutat återkrav av felaktigt utbetald kompensation betalas tillbaka, på samma sätt som Skatteverket har möjlighet att driva in skattebelopp som inte har betalats i rätt tid.

Det föreslås därför att Skatteverket, om återbetalning inte har skett i rätt tid, ska överlämna fordran till Kronofogdemyndigheten för indrivning. När det gäller skatter och avgifter har Skatteverket möjlighet att avstå från att överlämna sådana fordringar för indrivning om det finns särskilda skäl (70 kap. 2 § SFL). Enligt förarbetena till SFL (prop. 2010/11:165 s. 1182) kan ett skäl att avvakta med att begära indrivning vara att det finns en ansökan om anstånd som ännu inte har avgjorts och det finns skäl som talar för att anstånd kan komma att medges. Även när ett beslut att inte medge anstånd har överklagats ska det enligt nämnda förarbeten finnas utrymme för att avvakta. En motsvarande möjlighet att avstå från att överlämna fordran till indrivning bör finnas när det gäller återkrav av kompensation.

Lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och indrivningsförordningen (1993:1229) gäller vid indrivningen, vilket bl.a. innebär att Kronofogdemyndigheten ansvarar för vissa borgenärsuppgifter och att Skatteverket skyndsamt ska hålla Kronofogdemyndigheten underrättad om anstånd med betalning medges eller om fordringen betalas för att förhindra att indrivning sker för belopp som inte är verkställbara. Enligt 3 kap. 23 § utsökningsbalken får ett beslut inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft om det inte är särskilt föreskrivet. Skatteverkets beslut om återkrav föreslås därför få verkställas enligt utsökningsbalken trots att beslutet inte har fått laga kraft. Skatteverket måste därmed inte

delge beslutet om återkrav för att en obetald fordran ska kunna lämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning.

Det föreslås att Kronofogdemyndigheten under indrivningsförfarandet ska beräkna ränta enligt 65 kap. 3 § SFL. Det innebär en räntenivå motsvarande basräntan på skattekontot.

På motsvarande sätt som gäller för skatter och avgifter enligt 71 kap. 2 § första stycket SFL föreslås att en fordran på kompensation som ska tillgodoräknas mottagarens skattekonto inte får överlåtas innan beloppet kan betalas ut. Syftet med bestämmelsen är att hindra den som har skulder hos Kronofogdemyndigheten från att överlåta en fordran och därigenom undgå utmätning. En grundläggande princip för skattekontot är att inbetalda och andra belopp som tillgodoräknas skattekontot räknas av från den sammanlagda skulden på kontot och inte från någon specifik skuld. Det innebär att det inte alltid är möjligt att direkt utläsa om en viss skatt eller avgift är betald eller om saldot på kontot helt eller delvis består av en viss fordran. Saldot kan därför i praktiken vanligtvis inte motsvara mottagarens fordran på kompensationen, utan ett motsvarande belopp. Om det finns andra poster registrerade på skattekontot är därför det belopp som Kronofogdemyndigheten kan ta i anspråk genom avräkning för en fordran på kompensation inte specifikt den kompensation som mottagaren har beviljats utan det överskott som finns på skattekontot.

Vidare föreslås att en fordran på kompensation som ska tillgodoräknas mottagarens skattekonto eller det överskott som finns på kontot efter avstämning ska få utmätas trots att det inte får överlåtas, vilket motsvarar vad som gäller för skatter och avgifter enligt 71 kap. 3 § SFL. Därigenom kan fordringar som finns hos Kronofogdemyndigheten betalas innan mottagaren kan använda ett eventuellt överskott till annat. En fordran på kompensation eller det överskott som kvarstår på skattekontot får utmätas först efter det att Kronofogdemyndigheten har fått tillfälle att ta fordran i anspråk enligt lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter. Om staten har en motfordran avseende skatter, avgifter, böter, viten m.m., och om motfordran är registrerad för indrivning i utskökningsregistret kan avräkning därför ske innan kompensationen eller det överskott som kvarstår på skattekontot betalas ut. Regler om registrering av fordringar för indrivning i utskökningsregistret finns i 12 § indrivningsförordningen (1993:1229).

Det föreslås även att bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§ utskökningsbalken om vad som ska undantas med hänsyn till gäldenärens behov inte ska tillämpas vid utmätning av en fordran på kompensation som ska utbetalas. Motsvarande gäller för skatter och exempelvis omställningsstöd eller elstöd till företag.

Vidare föreslås att en fordran på återkrav av kompensation vid tillämpning av lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. anses vara en sådan fordran som påförts enligt skatteförfarandelagen. Det medför bl.a. att fordran preskriberas fem år efter utgången av det kalenderår då den lämnades för indrivning.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 15–21 §§ i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.12 Överklagande

Promemorians förslag: I lagen införs en upplysning om att Skatteverkets beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut om anstånd till fördel för det allmänna får inte överklagas.

Skälen för promemorians förslag: I 40–44 §§ FL, finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelserna blir tillämpliga på beslut om kompensation på grund av utebliven rätt till förhöjt grundavdrag, oavsett om det är fråga om beslut enligt förslaget till förordning om kompensationen eller beslut enligt den föreslagna lagen om kompensation, exempelvis beslut om återkrav. Enligt 4 § FL gäller bestämmelserna i förvaltningslagen om det inte i annan lag eller förordning finns bestämmelser som avviker från lagen. Det betyder att det i och för sig inte skulle behöva tas in några bestämmelser om överklagande i den föreslagna lagen. Det kan emellertid finnas ett värde ur informationssynpunkt att upplysa om att det i förvaltningslagen finns bestämmelser om överklagande. I enlighet med vad som är brukligt i förfaranderegleringar av detta slag bör en sådan upplysning hänvisa till lagens bestämmelse om rätt forum vid överklagande. Därför föreslås att det i lagen läggs in en upplysning om detta. Vilken förvaltningsrätt som kommer att hantera ett överklagande beror på var Skatteverket fattar sitt beslut.

Enligt förslaget i avsnitt 4.9 ska Skatteverket efter ansökan bevilja anstånd med hela eller delar av betalningen om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Det är ett beslut som får överklagas enligt vanliga regler. Det föreslås dock dessutom att Skatteverket ska ges en möjlighet att bevilja anstånd med betalningen om det kan antas vara till fördel för det allmänna. I det fallet är beslutet inte ett uttryck för Skatteverkets handläggning av ett ärende om återkrav utan är en åtgärd som Skatteverket får vidta i sin roll som borgenär. Därför föreslås att det i överklagandebestämmelsen förtydligas att dessa beslut inte kan överklagas.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 23 § i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

4.13 Personuppgiftsbehandling

Promemorians förslag: Lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet ska kompletteras med bestämmelser om att behandling av personuppgifter vid handläggning av kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag omfattas av lagens tillämpningsområde, att uppgifter ska få behandlas för att tillhandahålla information som behövs för sådan handläggning och att behandlingen får ske i beskattningsdatabasen.

Skälen för promemorians förslag

Förslaget ger upphov till personuppgiftsbehandling hos Skatteverket

Enligt förslagen i avsnitten ovan ska Skatteverket handlägga frågor om kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag och hanteringen ska ske inom skattekotot. Kompensation ska enligt förslaget betalas ut utan krav på ansökan till personer födda 1957 som uppfyller vissa förutsättningar. Detta möjliggör en snabb och rättssäker hantering av en stor mängd utbetalningar som har samband med granskning av inkomstdeklarationer och beslut om slutlig skatt som Skatteverket normalt hanterar. Att stödet hanteras inom skattekotot innebär att vissa uppgifter om mottagarna måste behandlas av Skatteverket. Förfarandet innebär därmed att Skatteverket kommer att behandla personuppgifter som rör en stor grupp fysiska personer. De uppgifter som Skatteverket enligt förslaget ska behandla kommer främst att utgöras av identifikationsuppgifter för mottagarna och fastställd förvärvsinkomst 2023.

Det står mot denna bakgrund klart att förslaget ger upphov till en sådan personuppgiftsbehandling hos Skatteverket som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan kallad EU:s dataskyddsförordning.

EU:s dataskyddsförordning är i alla delar bindande och direkt tillämplig i samtliga EU:s medlemsländer. Förordningen, som utgör den generella regleringen av personuppgiftsbehandling inom EU på området för EU:s inre marknad, tillåter och förutsätter ibland att medlemsstaterna kompletterar förordningen med nationell lagstiftning. För Skatteverkets personuppgiftsbehandling i beskattningsverksamheten finns lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet som innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning. Lagen kompletteras av förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

Gällande reglering av personuppgiftsbehandling i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Enligt 1 kap. 1 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet är lagens tillämpningsområde behandling av

personuppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och i verkets handläggning enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter, lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, lagen (1991:1047) om sjuklön och lagen (2020:548) om omställningsstöd samt vid handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Inom lagens tillämpningsområde faller även viss verksamhet som åligger Skatteverket men som inte utgör ett led i beskattningsförfarandet, till exempel Skatteverkets åligganden att pröva godkännande av upplagshavare enligt lagen (1994:1563) om tobaksskatt och att utöva tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i alkohollagen (2010:1622) rörande försäljning (se prop. 2000/01:33 s. 124 och 197).

I 1 kap. 4 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet anges för vilka ändamål uppgifter får behandlas enligt den lagen. I 2 kap. lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet finns bestämmelser om beskattningsdatabasen. I beskattningsdatabasen får uppgifter behandlas om personer som omfattas av verksamhet enligt 1 kap. 4 § 1–9. Uppgifter om andra personer får behandlas om det behövs för handläggningen av ett ärende (2 kap. 2 §). I 2 kap. 3 § första och andra styckena anges vilka uppgifter som får behandlas i beskattningsdatabasen. Bland annat får det behandlas uppgifter om fysiska och juridiska personers identitet, med vilket avses bl.a. namn och person-, samordnings- eller organisationsnummer och uppgifter om underlag för fastställande av skatter och avgifter. I 2 kap. 3 § tredje stycket anges att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i databasen enligt första stycket. Sådana bestämmelser finns i förordningen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

Personuppgiftsbehandling i ärenden om kompensation till personer födda 1957

Inför varje beslut om kompensation behöver Skatteverket behandla personuppgifter. Givet förutsättningen att Skatteverket ska hantera kompensationen inom skattekontot kommer personuppgifterna att behandlas i beskattningsdatabasen. En grundläggande förutsättning för att behandlingen av personuppgifter ska vara laglig är att den ryms inom någon av de rättsliga grunderna för behandling som finns i artikel 6.1 dataskyddsförordningen. I ärenden om kompensation till personer födda 1957 är den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen i första hand att den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning). Den aktuella grunden för behandlingen kommer vidare att vara fastställd i den nationella rätten på det sätt som krävs enligt artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning i lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag med tillhörande förordning.

Med uttrycket beskattningsverksamhet avses i lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet även verksamhet som åligger Skatteverket men som inte utgör ett led i beskattningsförfaranden, t.ex. tillsynsverksamhet enligt alkohollagen. Med undantag för hanteringen av stöd vid korttidsarbete, av omställningsstöd och elstöd till företag skiljer sig den föreslagna hanteringen av aktuell kompensation för utebliven rätt till förhöjt grundavdrag från Skatteverkets övriga åligganden. Skatteverkets handläggning enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, lagen (2020:548) om omställningsstöd samt lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag anges uttryckligen i bestämmelsen om tillämpningsområdet för lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet. Mot denna bakgrund bör även Skatteverkets handläggning av den aktuella kompensationen uttryckligen anges i 1 kap. 1 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

I samband med införandet av lagen om omställningsstöd gjorde regeringen bedömningen att det borde införas en ny ändamålsbestämmelse i 1 kap. 4 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet som anger att uppgifter får behandlas för att tillhandahålla information som behövs hos Skatteverket för handläggning av detta stöd. Ändringen motiverades av kraven i EU:s dataskyddsförordning på att personuppgiftsbehandling ska ske på ett öppet sätt i förhållande till den registrerade (se artikel 5.1 a i EU:s dataskyddsförordning) samt att hanteringen av både stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd skiljer sig från Skatteverkets övriga åligganden (se prop. 2019/20:181 s. 87–92). Av samma skäl infördes en ny ändamålsbestämmelse i 1 kap. 4 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet i samband med införandet av lagen om förfarande för elstöd till företag (se prop. 2022/23:107 s. 28).

Även om det finns skillnader mellan de övriga stöd som Skatteverket hanterar och den nu föreslagna kompensationen finns även tydliga likheter. Exempelvis rör det sig i samtliga fall om regleringar som avser bestämmande, tillgodoräknande och återbetalning av stöd eller kompensation. Av samma skäl som låg till grund för de ändamålsbestämmelser som införts i samband med lagen om omställningsstöd och lagen om elstöd till företag görs därför bedömningen att det bör införas en ny ändamålsbestämmelse i 1 kap. 4 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet. Det föreslås därför att det införs en sådan bestämmelse som anger att uppgifter får behandlas för att tillhandahålla information som behövs hos Skatteverket vid handläggning av sådan kompensation som avses i lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

För att säkerställa att de uppgifter som Skatteverket kommer att behöva behandla i samband med hanteringen av ärenden om kompensation får behandlas i beskattningsdatabasen, föreslås även ett kompletterande tillägg i 2 kap. 3 § första stycket lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet. Tillägget innebär att uppgifter som behövs för handläggning enligt lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag får behandlas i beskattningsdatabasen.

Behovet av kontrollåtgärder rörande kompensationen bedöms vara litet (se avsnitt 4.6), men det kan inte uteslutas att Skatteverket kan behöva genomföra vissa kontroller för att säkerställa att utbetalda belopp har beräknats på korrekta underlag. En allmän grundläggande princip i EU:s dataskyddsförordning är att personuppgifter bara får samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Enligt den s.k. finalitetsprincipen får uppgifterna inte senare behandlas för något annat ändamål som är oförenligt med insamlingsändamålen, 5.1 b. Den som lämnar uppgifter till Skatteverket för beskattningsändamål i t.ex. inkomstdeklarationen måste kunna räkna med att sådana uppgifter sedan kan komma att användas för andra ändamål såsom för kontroll av olika förmåner och stöd. Enligt förslaget kommer det att föreligga ett direkt samband mellan en persons fastställda förvärvsinkomst och den kompensation som personen kommer att erhålla. Flera av de uppgifter som lämnats för beskattningsändamål är därmed relevanta för Skatteverkets kontroll och för att välja ut kontrollobjekt vid myndighetens hantering av kompensationen. Behandling av uppgifter i beskattningsdatabasen för kontroll av kompensationen bedöms förenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlats in. Av artikel 5.1 c i EU:s dataskyddsförordning följer dock att det endast är sådana uppgifter som är adekvata och relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas, som får behandlas.

Skatteverket ska enligt förslaget kunna fatta i princip maskinella beslut utan några självständiga bedömningsmoment (avsnitt 4.6). Enligt artikel 22.1 i EU:s dataskyddsförordning har den registrerade rätt att inte bli föremål för ett beslut som enbart grundas på automatiserad behandling, inbegripet profilering, vilket har rättsliga följder för honom eller henne eller på liknande sätt i betydande grad påverkar honom eller henne. Av artikel 22.2 b) framgår att punkt 1 inte ska tillämpas om beslutet tillåts enligt en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av och som fastställer lämpliga åtgärder till skydd för den registrerades rättigheter, friheter och berättigade intressen. Av 28 § första stycket FL framgår att myndigheters beslut kan fattas automatiserat. Sådana automatiserade beslut som fattas inom den svenska förvaltningen är föremål för de rättssäkerhetsgarantier som uppställs i förvaltningslagen. Utöver de allmänna kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet säkerställs rätten till insyn, krav på kommunikation liksom rätten att överklaga beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Den i promemorian föreslagna lagen innehåller också regler om ändring. Genom denna reglering är Skatteverkets beslutsfattande i ärenden om kompensation till personer födda 1957 omgärdat av sådana skyddsåtgärder som anges i artikel 22.2 b).

Vad gäller frågan om personuppgiftsbehandlingen är proportionerlig kommer de berörda personerna förvisso inte kunna påverka om personuppgiftsbehandling ska ske eller inte, eftersom kompensationen ska tillgodoräknas utan ansökan. De uppgifter som kommer att behandlas, är sådana uppgifter som redan i dag behandlas av Skatteverket i beskattningsdatabasen, såsom uppgifter om identitet och fastställd förvärvsinkomst, och som de kompensationsberättigade själv lämnar uppgift om till myndigheten i sin deklaration. Även konto för utbetalning behandlas i stor utsträckning i dag av Skatteverket. De enda nya uppgifter

som kommer att behandlas är därmed uppgifterna om stödets storlek. Det eventuella integritetsintrånget som personuppgiftsbehandlingen medför för enskilda personer bedöms därför stå i proportion till ändamålet att kompensera personer födda 1957 för ändringar som har genomförts i skattelagstiftningen.

Sammanfattning

I lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet föreslås sammanfattningsvis en uttrycklig reglering om att behandlingen av personuppgifter vid handläggning av kompensation på grund av utebliven rätt till förhöjt grundavdrag omfattas av lagens tillämpningsområde, att uppgifter får behandlas för att tillhandahålla information som behövs hos Skatteverket för sådan handläggning samt att uppgifter som behövs för handläggningen får behandlas i beskattningsdatabasen. Därutöver kan det även finnas anledning för regeringen att göra vissa ändringar i förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

Lagförslag

Förslaget föranleder ändringar i 1 kap. 1 och 4 §§ och 2 kap. 3 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

4.14 Sekretess

Promemorians bedömning: Sekretess till skydd för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden bör inte gälla i Skatteverkets verksamhet som består i handläggning av kompensation till personer födda 1957.

Skälen för promemorians bedömning: Den föreslagna kompensationen till personer födda 1957 bedöms inte gå att hänföra till Skatteverkets verksamhet som avser bestämmande av skatt eller fastställande av underlag för bestämmande av skatt. Uppgifter i ärenden om kompensation kommer därför inte att omfattas av den sekretessreglering som gäller i de verksamheterna (se 27 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], förkortad OSL).

Kompensationen syftar till att kompensera personer födda 1957 för hur de har påverkats av höjningen av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag i 63 kap. 3 a § IL och ska så långt som möjligt motsvara den skattelättnad som det förhöjda grundavdraget skulle ha inneburit. Det finns ett allmänt intresse av insyn i dessa ärenden och det är viktigt att Skatteverket i egenskap av handläggande myndighet arbetar så öppet och transparent som möjligt. Storleken på kompensationen kommer att framgå av den föreslagna förordningen. De övriga uppgifter som kommer att förekomma i handläggningen är identitetsuppgifter och uppgifter som kommer från beskattningsbeslut och alltså redan i dag är offentliga hos Skatteverket (se 27 kap. 6 § OSL). Det bedöms därför inte finnas något behov av sekretess till skydd för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden i ärenden om kompensation till personer födda 1957.

De uppgifter som behövs för handläggning av ärenden enligt lagen om skattefrihet och förfarande för kompensationen till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag ska enligt förslaget få behandlas i beskattningsdatabasen. Enligt 27 kap. 1 § andra stycket 1 OSL gäller absolut sekretess i verksamhet som avser förande av eller uttag ur beskattningsdatabasen enligt lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som har tillförts databasen. Sekretessen enligt 27 kap. 1 § andra stycket 1 OSL är tillämplig på ”förande av eller uttag ur beskattningsdatabasen”. Den omfattar således uppgifter som Skatteverket lagrar i databasen. Den ska dock inte tillämpas när en uppgift används i en annan del av Skatteverkets verksamhet – dvs. i verksamhet som avser ärendehantering och som inte omfattas av sekretess alternativt omfattas av sekretessbestämmelser med skaderekvisit som avviker från den absoluta databassekretessen (jfr prop. 2020/21:168 s. 14 f och prop. 2022/23:107 s. 33).

4.15 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: De nya reglerna träder i kraft den 1 juli 2024.
Promemorians bedömning: Det bedöms inte behöva införas några övergångsbestämmelser.

Skälen för promemorians förslag och bedömning: Det är angeläget att kompensationen kan betalas ut till mottagarna så snart som möjligt. Skatteverket behöver dock viss tid på sig för att förbereda sin handläggning och utveckla nödvändiga it-system. Kompensationen föreslås vidare baseras på fastställd förvärvsinkomst för beskattningsår 2023 vilket kräver att Skatteverket har möjlighet att fatta beslut om slutlig skatt för mottagarna för detta beskattningsår.

En lämplig tidpunkt för ikraftträdande bedöms med beaktande av detta vara den 1 juli 2024. Eftersom det är fråga om införandet av ett nytt förfarande som inte ersätter några äldre regler bedöms det inte finnas något behov av övergångsbestämmelser.

5 Senarelagd höjning av åldersgränsen för rätt till förhöjt grundavdrag

Promemorians förslag: Den kommande höjningen av åldersgränsen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget senareläggs med ett år, från den 1 januari 2026 till den 1 januari 2027.

Skälen för promemorians förslag: I avsnitt 4 redogörs för hur höjningen av åldersgränsen från 65 till 66 år för att kunna ta del av det förhöjda grundavdraget 2023 har påverkat personer födda 1957. En situation liknande den som har inträffat för personer födda 1957 kommer

2026 att uppkomma för personer födda 1959, då åldersgränserna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem detta år kommer att knytas till riktåldern för pension, som för 2026 har fastställts till 67 år. Liksom för personer födda 1957 förenas denna ändring med övergångsbestämmelser som innebär att personer födda 1959 fortfarande kommer att ha rätt till exempelvis garantipension och bostadstillägg från 66 års ålder. Även åldersgränsen i inkomstskattelagen för att kunna ta del av det förhöjda grundavdraget kommer 2026 att höjas från 66 till 67 år. Ändringen har beslutats för att anpassa åldersgränsen i inkomstskattelagen till övriga förändringar inom pensions- och trygghetssystemen. Eftersom åldersgränsen för förhöjt grundavdrag gäller åldern vid beskattningsårets ingång innebär ändringen att personer födda 1959 kommer att ha rätt till förhöjt grundavdrag först 2027.

Personer födda 1957 föreslås i föregående avsnitt att kompenseras för den situation som har uppstått vid höjningen av åldersgränserna i socialförsäkringssystemet och åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget i skattelagstiftningen 2023. Även personer födda 1959 kommer 2026 att påverkas av åldershöjningarna på så sätt att de hamnar i en situation där de inte omfattas av åldershöjningarna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem men omfattas av bestämmelsen om höjd åldersgräns till 67 år för det förhöjda grundavdraget. En sådan ordning är inte önskvärd och bör åtgärdas. Den kommande höjningen av åldersgränsen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget föreslås därför senareläggas med ett år, från den 1 januari 2026 till den 1 januari 2027. På så sätt kommer personer födda 1959 att ha rätt till förhöjt grundavdrag från och med 2026.

6 Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med beaktande av förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

De offentligfinansiella effekterna av förslagen är beräknade i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner för ändrade skatteregler. Beräkningarna utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Beräkningarna görs i respektive ikraftträdandeårs priser och volymer.

6.1 Kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

Syfte och alternativa lösningar

Syftet med förslaget är att komma till rätta med den situation som uppkommit efter höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem samt i skattelagstiftningen. Denna har inneburit att personer födda 1957 inte omfattas av åldershöjningarna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem men omfattas av bestämmelsen om höjd åldersgräns till 66 år för det förhöjda grundavdraget (se avsnitt 4.1). Om förslaget inte genomförs kvarstår de negativa effekterna på enskildas ekonomi till följd av den skillnad som har uppstått mellan åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget i skattelagstiftningen och åldersgränserna i trygghetssystemen i samband med höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet och kringliggande system 2023. Alternativa lösningar diskuteras i avsnitt 4.2.

Några särskilda hänsyn, utöver vad som tas upp i avsnitt 4.15, gällande tidpunkten för ikraftträdandet bedöms inte behöva tas.

Offentligfinansiella effekter

Den föreslagna kompensationen beräknas uppgå till 3,20 miljarder kronor, och huvudsakligen betalas ut under 2024. Eftersom kompensationen föreslås vara skattefri uppstår inga indirekta effekter på skatteintäkterna. Det bedöms inte heller uppstå några indirekta effekter på övriga transfereringar. Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 föreslagit att 3,20 miljarder kronor anvisas för anslaget *Kompensation för förhöjt grundavdrag födda 1957* för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 3 avsnitt 2.8.4).

Effekter för enskilda

Storleken på kompensationen per person föreslås beräknas utifrån dels den fastställda förvärvsinkomstens storlek, dels den kommunalskattesats som den skattskyldige hade för beskattningsåret 2023. I tabell 6.1 framgår storleken på kompensationen vid olika nivå på den fastställda förvärvsinkomsten 2023. I figur 6.1 görs en jämförelse med skattelättnaden av det förhöjda grundavdraget vid inkomst av pension och genomsnittlig kommunalskatt. I likhet med det förhöjda grundavdraget 2023, föreslås kompensationen öka med den fastställda förvärvsinkomsten upp till en inkomstnivå på 424 200 kronor. Vid fastställda förvärvsinkomster överstigande 710 800 kronor kommer kompensationen att trappas av, liksom det förhöjda grundavdraget gör i dag. För fastställda förvärvsinkomster över drygt 1 918 000 kronor utgår inget förhöjt grundavdrag och därmed inte heller någon kompensation.

Det kommer inte att krävas någon ansökan om kompensation för att den ska utbetalas. Drygt 110 000 personer beräknas få kompensation och den genomsnittliga kompensationen beräknas uppgå till ca 28 800 kronor.

Tabell 6.1 Kompensation vid olika nivå på förvärvsinkomst och kommunalskattesats 2023

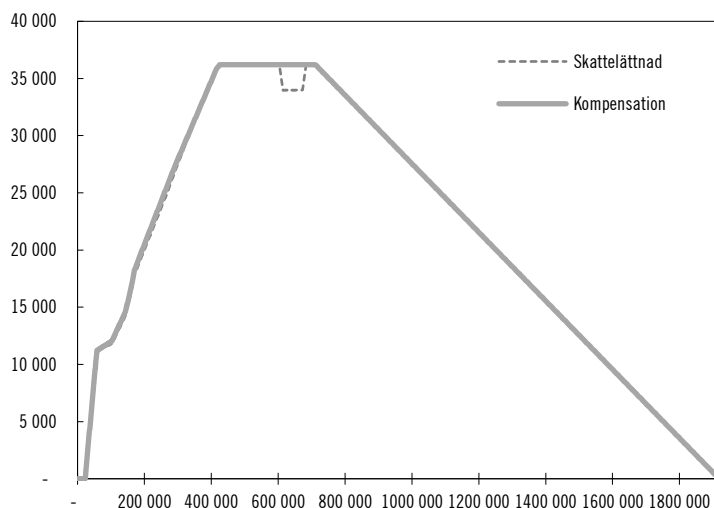
Kronor

Fastställd förvärvsinkomst	Kompensation vid genomsnittlig kommunalskatt (32,24%)	Kompensation vid lägsta kommunalskatt (28,98 %)	Kompensation vid högsta kommunalskatt (35,15 %)
100 000	11 993	10 780	13 075
200 000	20 536	18 460	22 390
300 000	27 984	25 154	30 510
400 000	34 819	31 298	37 961
500 000	36 205	32 544	39 473
600 000	36 205	32 544	39 473
750 000	35 030	31 487	38 191
1 000 000	27 534	24 750	30 019
1 500 000	12 542	11 274	13 674
2 000 000	0	0	0

Källa: Egna beräkningar.

Figur 6.1 Kompensationens storlek vid olika nivå på förvärvsinkomsten och skattelättnad av det förhöjda grundavdraget vid genomsnittlig kommunalskatt

Kronor

Anm.: Skattelättnaden av det förhöjda grundavdraget är beräknat för en person som endast har pensionsinkomster. Det förhöjda grundavdraget kan även påverka storleken på skattereduktionen för kommunal fastighetsavgift och obligatoriska avgifter såsom begravnings- och public serviceavgiften, samt utrymmet för övriga skattereduktioner, exempelvis skattereduktion för arbetsinkomst och rotavdrag. Sådana effekter är inte beaktade i diagrammet och inte heller i utformningen av kompensationen.

Källa: Egna beräkningar.

Effekter för sysselsättning

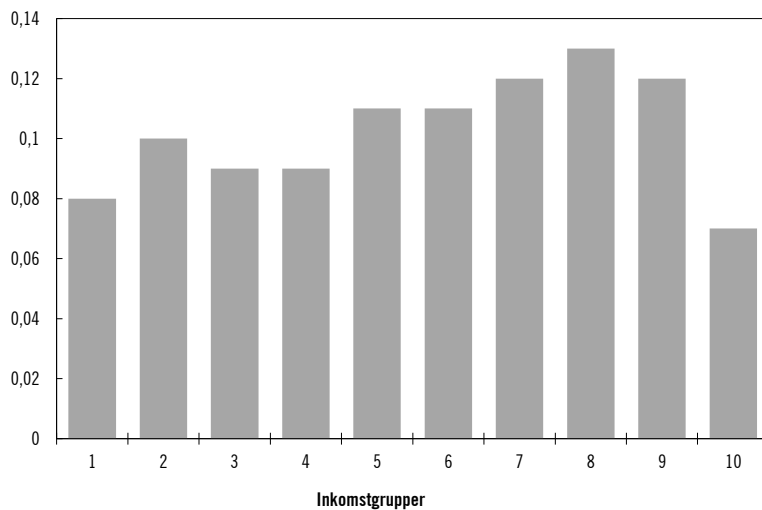
Förslaget innebär ökade inkomster för personer födda 1957 under 2024 baserat på storleken på deras förvärvsinkomst under 2023. Förslaget påverkar därmed inte utbytet av att arbeta under 2024. Förslaget innebär däremot en inkomsteffekt som skulle kunna leda till att fler anser sig ha råd att gå i pension. Eftersom det rör sig om ett engångsbelopp av begränsad storlek bedöms det dock inte uppstå någon effekt för sysselsättningen av betydelse.

Effekter för inkomstfördelningen

I genomsnitt bedöms hushållens ekonomiska standard öka med 0,12 procent till följd av förslaget. Den ekonomiska standarden väntas öka i samtliga inkomstgrupper. Ökningen är minst för den tiondel av befolkningen som har högst ekonomisk standard följt av den tiondel som har lägst ekonomisk standard (se figur 6.2). Förslaget bedöms ha en begränsad effekt på inkomstfördelningen eftersom effekten är temporär och kompensationen bedöms öka inkomsterna för personer födda 1957 i samtliga inkomstgrupper.

Figur 6.2 Genomsnittlig effekt på ekonomisk standard av förslaget om kompensation uppdelat på inkomstgrupper

Procent

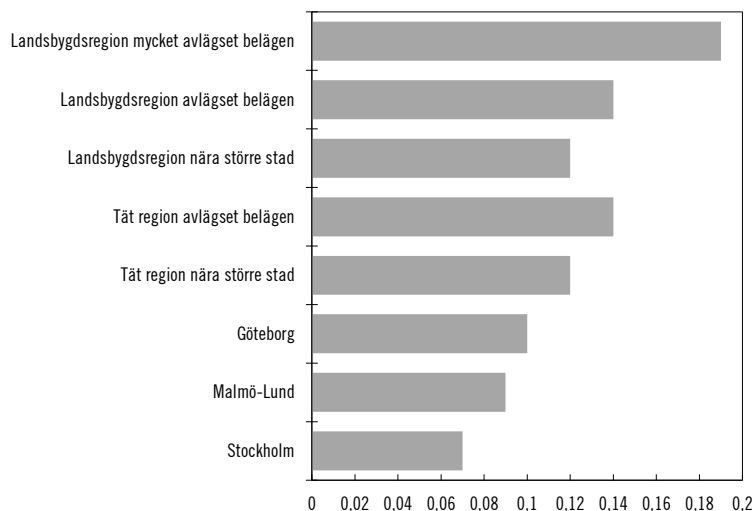

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Förslaget beräknas i genomsnitt öka hushållens ekonomiska standard i samtliga regioner, men ökningen bedöms vara störst i landsbygdsregionerna och minst i storstadsregionerna (se figur 6.3).

Figur 6.3 Genomsnittlig effekt på ekonomisk standard av förslaget om kompensation uppdelat per regiontyp

Procent

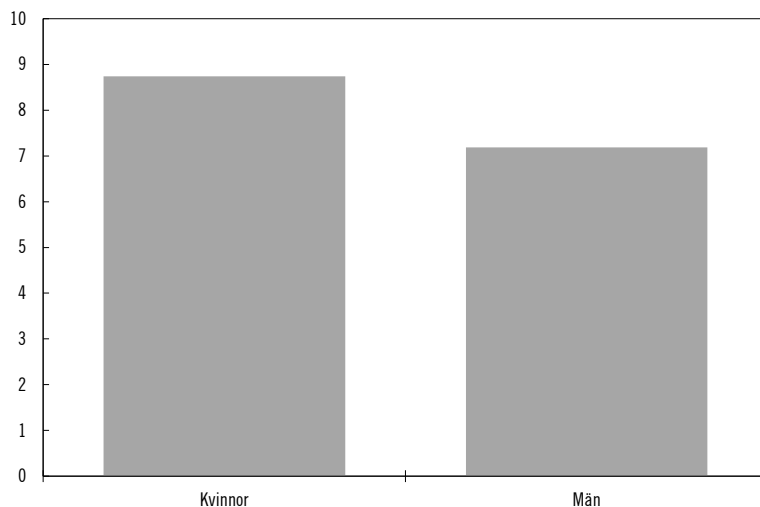
Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter för den ekonomiska jämställdheten

Omkring 56 000 kvinnor och 57 000 män beräknas få kompensation. Den genomsnittliga kompensationen uppskattas uppgå till ca 27 700 kronor bland berörda kvinnor och ca 29 700 kronor bland berörda män. Skillnaden i genomsnittlig kompensation beror på att en större andel män än kvinnor förväntas ha förvärvsinkomster i det intervall där kompensationen är som störst. Individuell disponibel inkomst bedöms, procentuellt sett, öka mer för berörda kvinnor än för män (se figur 6.4). Förslaget bedöms inte ha någon påverkan på den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män av betydelse eftersom effekten är temporär och skillnaderna mellan kvinnor och män är förhållandevis små.

Figur 6.4 Genomsnittlig effekt på individuell disponibel inkomst för berörda kvinnor och män till följd av förslaget om kompensation

Procent

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

När det gäller förslaget om kompensation till personer födda 1957 kommer utbetalning att göras via skattekontot vilket medför kostnader för Skatteverket för it-utveckling. Därtill behöver Skatteverket ta fram rutiner och information till de stödberättigade. Några särskilda informationsinsatser, utöver detta bedöms inte vara nödvändiga. I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen att Skatteverkets anslag ökas med 7 miljoner kronor 2024 för att finansiera kostnaderna (prop. 2023/24:1 utg.omr. 3 avsnitt 2.8.1).

Skatteverkets beslut om kompensation och återkrav kommer att kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Bedömningen är att de allra flesta ärenden är okomplicerade och att det endast undantagsvis kan uppstå frågor om regeltolkning som behöver lösas av domstol. Förslagen bedöms därför inte medföra annat än en marginell ökning av antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Eventuella tillkommande kostnader ska hanteras inom Sveriges Domstolars befintliga ekonomiska ramar.

Förslagets förenlighet med EU-rätten

Förslagen bedöms vara förenliga med det EU-rättsliga regelverket.

Övriga effekter

Förslaget bedöms inte ha några effekter av betydelse för miljön, kommuner och regioner. Förslaget bedöms vidare inte ha några effekter av

betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

6.2 Senarelagd höjning av åldersgränsen för rätt till förhöjt grundavdrag

Syfte och alternativa lösningar

Syftet med förslaget är att komma till rätta med den situation som uppkommit efter höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem och i skattelagstiftningen. Denna har inneburit att personer födda 1959 inte omfattas av åldershöjningarna i pensionssystemet och i kringliggande trygghetssystem men omfattas av bestämmelsen om höjd åldersgräns till 67 år för det förhöjda grundavdraget. Om förslaget inte genomförs kan negativa effekter på enskildas ekonomi uppstå till följd av skillnaden mellan åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget i skattelagstiftningen och åldersgränserna i trygghetssystemen 2026. Ett alternativ till att senarelägga höjningen av åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget är att ge en kompensation till personer födda 1959 motsvarande den för personer födda 1957. Att kompensation föreslås för personer födda 1957 är dock en följd av att det inte bedöms vara möjligt att justera skattereglerna retroaktivt (se avsnitt 4.2). För personer födda 1959 har däremot åldersgränshöjningen ännu inte trätt i kraft varför det framstår som mer ändamålsenligt att senarelägga åldersgränshöjningen.

Offentligfinansiella effekter

Förslaget om en senareläggning av åldersgränshöjningen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget beräknas minska skatteintäkterna med 3,40 miljarder kronor 2026 i förhållande till gällande regler. Av detta utgör 3,30 miljarder kronor minskade kommunala skatteintäkter och 0,10 miljarder kronor minskade statliga skatteintäkter. Förslaget innebär en temporär skattesänkning 2026 och har därmed inte någon effekt på skatteintäkterna efter 2026. Den varaktiga effekten på de offentliga finanserna, till följd av kostnader för ökad upplåning, beräknas uppgå till -0,07 miljarder kronor.

I budgetpropositionen för 2024 aviseras kommande förslag om en förstärkning av det förhöjda grundavdraget och pausad uppräknings av skiktgränsen för statlig inkomstskatt 2024. I enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner är de offentligfinansiella effektberäkningarna partiella och beräkningar görs därmed separat för varje förslag. Om hänsyn skulle tas till dessa kommande förslag beräknas skatteintäkterna minska med ca 3,70 miljarder kronor 2026 till följd av förslaget om senarelagd åldersgränshöjning. Av detta är ca 3,50 miljarder kronor minskade kommunala skatteintäkter.

Effekter för enskilda

Förslaget berör endast personer födda 1959 och endast under 2026. Knappt 110 000 personer beräknas beröras av förslaget och den genomsnittliga

skattesänkningen bland berörda uppskattas bli ca 32 000 kronor 2026. Skattesänkningen blir som störst vid förvärvsinkomster på ca 490 000–700 000 kronor 2026 (se tabell 6.2). Skattesänkningen är högre för personer med en högre kommunal inkomstskattesats, allt annat lika. Avtrappningen av det förhöjda grundavdraget innebär att ingen skattesänkning sker vid inkomster som överstiger ca 2 220 000 kronor 2026.

Tabell 6.2 Skattesänkning för personer födda 1959 till följd av förslaget om senarelagd höjning av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag

Kronor, 2026

Pensionsinkomst	Skattesänkning vid genomsnittlig kommunalskatt (32,24%)	Skattesänkning vid lägsta kommunalskatt (28,98 %)	Skattesänkning vid högsta kommunalskatt (35,15%)
100 000	13 376	12 003	14 601
200 000	20 878	18 717	22 808
300 000	28 397	25 476	31 004
400 000	35 948	32 313	39 192
500 000	41 880	37 645	45 660
600 000	41 880	37 645	45 660
750 000	31 241	28 082	34 061
1 000 000	36 516	34 237	38 550
1 500 000	21 523	20 180	22 722
2 000 000	6 530	6 122	6 894

Anm.: Gällande regler. Om hänsyn tas till förslagen i budgetpropositionen för 2024 blir skattesänkningen till följd av förslaget om senarelagd höjning av åldersgränsen större. Det förhöjda grundavdraget är kopplat till prisbasbeloppet vilket innebär att det, i löpande priser, ger en större skattelättnad 2026 än 2023. Prognos för prisbasbelopp på 60 700 kronor har använts för 2026. Kommunalskattesatser för 2023.

Källa: Egna beräkningar.

Effekter för kommuner och regioner

Förslaget minskar beskattningsunderlaget för kommuner och regioner. De kommunala skatteintäkterna bedöms, i förhållande till gällande regler, minska med 3,30 miljarder kronor under 2026 till följd av förslaget.

Effekter för företagen

Förslaget om en senareläggning av åldersgränshöjningen till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget påverkar vilken skattetabell för preliminärskatteavdrag som ska användas för åldersgruppen 2026. Detta är något som automatiskt beaktas av Skatteverket och bedöms därför inte påverka företagens administrativa börda i någon nämnvärd utsträckning. Förslaget bedöms inte ha några effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

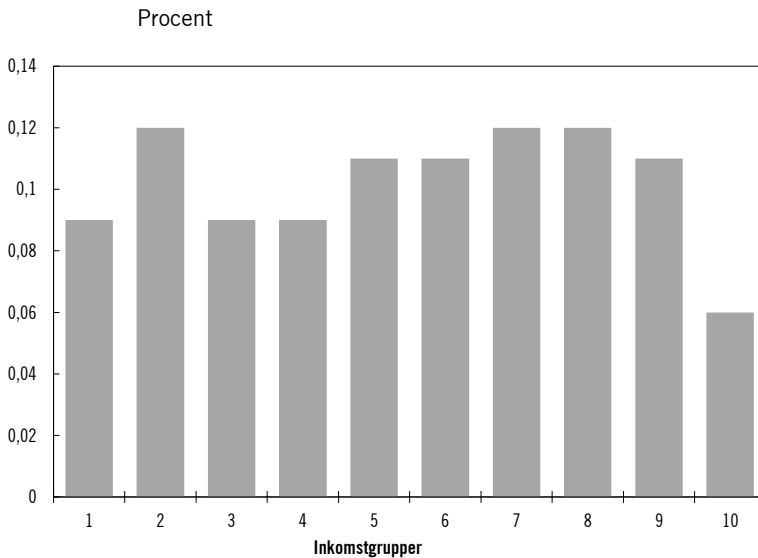
Effekter för sysselsättning

Senareläggningen av den höjda åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget påverkar skatten på både arbets- och pensionsinkomster. Den föreslagna förstärkningen påverkar därför inte i någon större utsträckning hur lönsamt det är att arbeta jämfört med pension i den berörda åldersgruppen. Förslaget innebär dock en inkomsteffekt som skulle kunna leda till att fler anser sig ha råd att gå i pension något tidigare. Eftersom det rör sig om en förändring av inkomstskatten begränsat till en åldersgrupp och ett enskilt år bedöms det inte uppstå någon effekt för sysselsättningen av betydelse.

Effekter för inkomstfördelningen

I genomsnitt bedöms hushållens ekonomiska standard öka med 0,10 procent till följd av förslaget. Den ekonomiska standarden väntas öka i samtliga inkomstgrupper i relativt lika utsträckning. Ökningen är minst för den tiondel av befolkningen som har högst ekonomisk standard (se figur 6.5). Förslaget bedöms ha en begränsad effekt på inkomstfördelningen eftersom effekten är temporär och kompensationen bedöms öka inkomsterna för personer födda 1959 i samtliga inkomstgrupper.

Figur 6.5 Genomsnittlig effekt på ekonomisk standard av förslaget om senarelagd höjning av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag uppdelat på olika inkomstgrupper

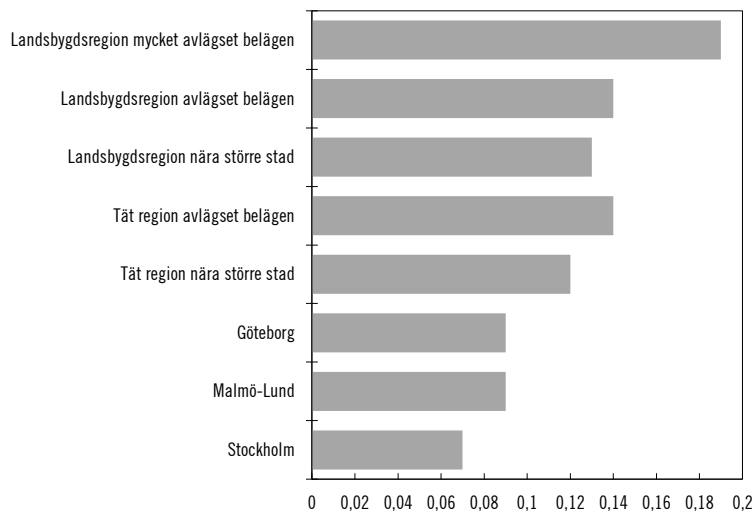

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Förslaget beräknas i genomsnitt öka hushållens ekonomiska standard i samtliga regioner, men ökningen bedöms vara störst i landsbygdsregionerna och minst i storstadsregionerna (se figur 6.6).

Figur 6.6 Genomsnittlig effekt på ekonomisk standard av förslaget om senarelagd höjning av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag uppdelat per regiontyp

Procent

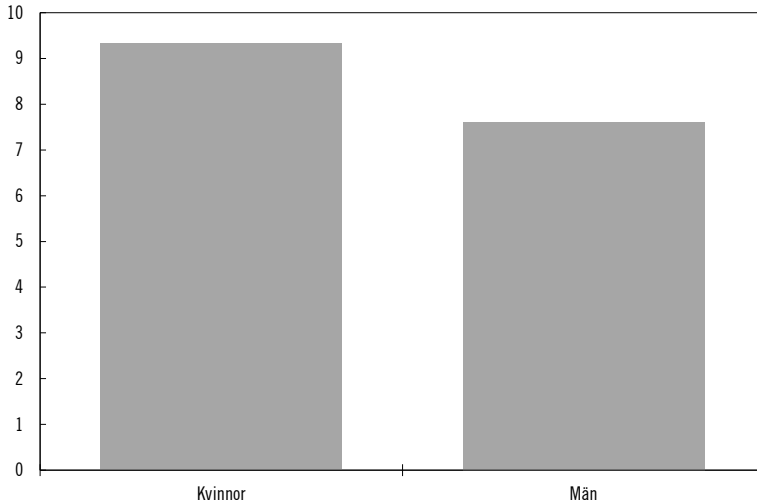

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter för den ekonomiska jämställdheten

Omkring 55 000 kvinnor och 53 000 män beräknas beröras av förslaget om senarelagd åldersgränshöjning. Den genomsnittliga skattelättnaden uppskattas uppgå till ca 30 800 kronor bland berörda kvinnor och ca 33 100 kronor bland berörda män 2026. Skillnaden i genomsnittlig skattelättnad beror på att en större andel män än kvinnor förväntas ha förvärvsinkomster i det intervall där det förhöjda grundavdraget är som störst. Individuell disponibel inkomst bedöms, procentuellt sett, öka mer för berörda kvinnor än för män (se figur 6.7). Förslaget bedöms inte ha någon påverkan på den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män av betydelse eftersom effekten är temporär och skillnaderna mellan kvinnor och män är förhållandevis små.

Figur 6.7 **Genomsnittlig effekt på individuell disponibel inkomst för berörda kvinnor och män till följd av förslaget om senarelagd höjning av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag**
Procent

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Förslagets förenlighet med EU-rätten

Förslagen bedöms vara förenliga med det EU-rättsliga regelverket.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Skatteverket kan behöva ändra informationsmaterial till följd av förslaget om senarelagt ikraftträdande av den höjda åldersgränsen för rätt till det förhöjda grundavdraget till 67 år. Några särskilda informationsinsatser utöver detta bedöms inte vara nödvändiga och förändringar kommer att ingå i den anpassning som årligen görs med anledning av ny eller förändrad lagstiftning. Eventuella tillkommande kostnader med anledning av förslaget ska hanteras inom Skatteverkets befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen bedöms inte medföra någon ökning av antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Eventuella tillkommande kostnader ska hanteras inom Sveriges Domstolars befintliga ekonomiska ramar.

Övriga effekter

Förslaget bedöms inte ha några effekter av betydelse för miljön.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

I paragrafen anges lagens innehåll.

2 § Med mottagare avses i denna lag den person som tar emot kompensation på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

Av paragrafen framgår att med begreppet mottagare avses den person som tar emot kompensation på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag.

3 § Skatteverket prövar frågor enligt denna lag.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om handläggande myndighet.

Frågor enligt lagen ska prövas av Skatteverket.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Rätt att meddela föreskrifter om kompensation

4 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om förfarande, förutsättningar för kompensation och kompensationens storlek.

I paragrafen finns en upplysning om att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om förfarande, förutsättningarna för att få kompensation och kompensationens storlek. Det innebär att bestämmelser om bl.a. hur kompensationen ska beräknas och vem som har rätt till kompensationen får regleras i föreskrifter från regeringen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Skattefri kompensation

5 § Kompensation enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats i enlighet med 4 § ska inte tas upp till beskattning enligt inkomstskattelagen (1999:1229).

Av paragrafen framgår att kompensationen inte ska tas upp till beskattning enligt inkomstskattelagen (1999:1229).

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Tillgodoräknande och utbetalning av kompensation

6 § Kompensation som beviljas ska tillgodoräknas mottagaren genom kreditering på ett sådant skattekonto som avses i 61 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Paragrafen innehåller en bestämmelse om kreditering på skattekontot.

Kompensation som beviljas ska tillgodoräknas mottagaren genom kreditering på ett sådant skattekonto som avses i 61 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Då skattekontot används kommer avräkning att ske mot underskott för skatter och avgifter enligt de vanliga bestämmelserna i skattekontosystemet, på motsvarande sätt som gäller för andra stöd som krediteras skattekontot. Det innebär även att lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter blir tillämplig.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

7 § Om en avstämning av skattekontot visar att det finns ett överskott på kontot efter att kompensation har tillgodoräknats mottagaren, ska utbetalning av beloppet ske till mottagarens bank- eller kreditmarknadsföretagskonto. Uppgift om sådant konto inhämtas från mottagaren eller, med mottagarens tillstånd, från banken eller kreditmarknadsföretaget. Skatteverket får besluta om utbetalning från skattekontot på annat sätt om särskilda förhållanden motiverar det.

En utbetalning enligt första stycket ska inte göras om det finns något hinder som anges i 64 kap. 4 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Om det finns ett överskott på skattekontot efter kreditering av kompensationen, ska intäktsränta enligt 65 kap. 4 § tredje stycket skatteförfarandelagen beräknas på överskottet från och med dagen efter tillgodoräkandet.

I paragrafen regleras utbetalning från skattekontot efter beviljande av kompensation.

Av *första stycket* framgår att om ett tillgodoräknande av kompensationen efter avstämning resulterar i ett överskott på skattekontot ska det överskjutande beloppet betalas ut till betalningsmottagarens bank- eller kreditmarknadsföretagskonto. Uppgift om sådant konto inhämtas från betalningsmottagaren eller, med mottagarens tillstånd, från banken eller kreditmarknadsföretaget. Motsvarande gäller enligt 14 kap. 8 § skatteförfarandeförordningen (2011:1261) inom skatteförfarandet. Utbetalningen ska alltså ske till samma konto som utbetalningar från skattekontot normalt görs till. Skatteverket får besluta om utbetalning från skattekontot på annat sätt om särskilda förhållanden motiverar det. Det kan bli aktuellt exempelvis om mottagaren inte har registrerat ett konto. Det finns dock ingen skyldighet för Skatteverket att göra utbetalningar på annat sätt. Utbetalning görs med högst det belopp som har beviljats i kompensation. Regeln innebär att om det innan kompensationen beviljas finns ett underskott på skattekontot avseende exempelvis skatteskulder kommer det tillgodoräknade beloppet i första hand att avräknas mot skulden. Om det i stället finns ett överskott när kompensationen beviljas begränsas utbetalningen till det belopp som har beviljats. Resterande överskott hanteras enligt de vanliga reglerna för skattekontot. Att lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter är tillämplig innebär även att avräkning ska ske för bl.a. vissa statliga fordringar.

Enligt *andra stycket* ska en utbetalning enligt första stycket inte göras om det finns något hinder som anges i 64 kap. 4 § skatteförfarandelagen. Ett sådant hinder kan vara att avräkning ska ske mot skatteskulder som ännu inte har förfallit till betalning. Ett annat kan vara att kontohavaren begär att beloppet ska användas för betalning av framtida skatteskulder.

I *tredje stycket* finns regler om hur intäktsränta ska beräknas. Räntan beräknas på överskottet från och med dagen efter tillgodoräkandet, vilket är samma tidpunkt som gäller för ränta enligt 14 §. Eftersom ett överskott enligt första stycket ska betalas ut automatiskt blir reglerna om ränta i praktiken främst relevanta om det finns något hinder mot utbetalning enligt andra stycket eller om det av något annat skäl inte har varit möjligt att betala ut överskottet.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Ändring, återbetalning och återkrav

8 § Om mottagarens fastställda förvärvsinkomst för beskattningsåret 2023 ändras efter att Skatteverket har fattat beslut om slutlig skatt, ska Skatteverket ändra beslutet om kompensation. Detsamma gäller om beslutet om kompensation av någon annan anledning är felaktigt.

I paragrafen finns bestämmelser om ändring av ett beslut om kompensation.

Skatteverket ska ändra beslutet om kompensation om mottagarens fastställda förvärvsinkomst för beskattningsåret 2023 ändras vid en omprövning. Kompensationens storlek kommer att bero på den fastställda förvärvsinkomstens storlek och den kommunala inkomstskattesats som den skattskyldige hade för beskattningsåret 2023. Skatteverkets beskattningsbeslut för beskattningsåret 2023, och den däri fastställda förvärvsinkomsten, är möjliga att ompröva (se 66 kap. skatteförfarandelagen [2011:1244]). Om den fastställda förvärvsinkomsten ändras ska Skatteverket justera kompensationen i motsvarande mån. Skatteverket ska även ändra beslutet om kompensation om beslutet av någon annan anledning är felaktigt, t.ex. om fel kommunal inkomstskattesats använts vid beräkningen av kompensationens storlek.

Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

9 § Mottagaren är återbetalningsskyldig om beslutad kompensation har tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Om kompensationen har tillgodoräknats med ett för lågt belopp ska tillgodoräknande och utbetalning av tillkommande kompensation göras enligt 6 och 7 §§.

Paragrafen innehåller regler om återbetalningsskyldighet och utbetalning av ytterligare kompensation efter omprövning.

Av det *första stycket* framgår att den som har tillgodoräknats kompensation är återbetalningsskyldig om beloppet har tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Bestämmelsen är tillämplig i de fall kompensation har tillgodoräknats felaktigt, dvs. när förutsättningarna för att tillgodoräknas kompensation inte har varit uppfyllda. Bestämmelsen blir också tillämplig i de fall mottagaren haft rätt till kompensation men kompensationen har tillgodoräknats med ett för högt belopp. Det krävs

inte något samband mellan mottagarens handlande eller underlåtenhet och den felaktiga utbetalningen. Det finns inte heller något krav på att mottagaren insett eller borde ha insett felaktigheten.

Av det *andra stycket* framgår att en mottagare ska erhålla kompensation med hela det belopp som mottagaren har rätt till, om kompensation har tillgodoräknats med ett för lågt belopp. Beviljad kompensation kan ha beräknats till ett för lågt belopp om den fastställda förvärvsinkomsten ändras i nytt beskattningsbeslut, se vidare författningskommentaren till 8 §. Den tillkommande kompensationen ska tillgodoräknas mottagaren i enlighet med bestämmelserna i 6 och 7 §§. Beloppet ska alltså krediteras på mottagarens skattekonto och ett överskott ska automatiskt betalas ut om det inte finns något hinder som anges i 64 kap. 4 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Utbetalning görs med högst det belopp som har beviljats i tillkommande kompensation.

Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

10 § Om mottagaren är återbetalningsskyldig får Skatteverket besluta att återkräva det felaktigt tillgodoräknade beloppet. Ett sådant beslut ska innehålla uppgifter om det belopp som mottagaren ska betala tillbaka och när beloppet senast ska betalas.

Återbetalning ska göras senast den förfalldag som infaller närmast efter att 30 dagar har gått från den dag då beslut om återkrav fattades. Med förfalldag avses de dagar som framgår av 62 kap. 9 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Om det finns särskilda skäl får Skatteverket besluta att återbetalningen ska göras senast en annan dag.

I paragrafen finns regler om återkrav.

Enligt *första stycket* får Skatteverket, om en mottagare är återbetalningsskyldig, besluta att återkräva det felaktigt tillgodoräknade beloppet. Återkrav kan ske oavsett om den felaktigt tillgodoräknade kompensationen har använts för att minska ett underskott på skattekontot, betalats ut till mottagarens konto eller avräknats enligt lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter. Det är Skatteverket som ska visa att förutsättningarna för återkrav är uppfyllda. Ett beslut om återkrav ska ange det belopp som ska betalas tillbaka och innehålla uppgift om när beloppet senast ska betalas. Det finns ingen absolut skyldighet för Skatteverket att återkräva ett felaktigt tillgodoräknat belopp, utan Skatteverket har möjlighet att återkräva det. Exempel på fall då Skatteverket kan låta bli att återkräva ett felaktigt tillgodoräknat belopp är att det rör ett mindre belopp. Storleken på tillgodoräknade kompensationer kommer att variera varför det inte är lämpligt att ange någon fast beloppsgräns för vad som ska ses som ett mindre belopp. Det är upp till Skatteverket att i det enskilda fallet bedöma om ett återkrav ska underlåtas med hänsyn till beloppets storlek. Skatteverket kan välja att återkräva även lägre belopp, exempelvis om det har förekommit oegentligheter. Skatteverkets val att inte återkräva ett felaktigt tillgodoräknat belopp kräver inget separat beslut och Skatteverket är oförhindrat att senare fatta ett beslut om återkrav.

I *andra stycket* anges som huvudregel att återbetalning ska göras senast den förfalldag som infaller närmast efter att 30 dagar har gått från den dag då beslut om återkrav fattades. Med förfalldag avses de dagar som framgår av 62 kap. 9 § skatteförfarandelagen. Förfalldagen kommer

därmed motsvara förfallodagen för återbetalning av skatter och avgifter efter omprövning enligt 62 kap. 8 § andra stycket skatteförfarandelagen. Detta innebär att en person som efter omprövning av beskattningen av 2023 också får ett beslut om återkrav av kompensation inte får två olika tidpunkter och processer att förhålla sig till.

Enligt *tredje stycket* får Skatteverket om det finns särskilda skäl besluta att återbetalningen ska göras senast en annan dag än vad som anges i andra stycket. Ett sådant särskilt skäl kan t.ex. vara att det finns risk att den återbetalningsskyldige undanskaffar tillgångar eller på annat sätt försvårar för staten att få betalt.

Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

11 § Återbetalning ska göras genom insättning på ett särskilt konto för återbetalningar som finns hos Skatteverket. Återbetalningen anses ha gjorts den dag då betalningen har bokförts på det särskilda kontot.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om hur en återbetalning ska hanteras praktiskt.

En återbetalning ska göras genom insättning av beloppet på ett särskilt konto för återbetalningar som finns hos Skatteverket. Återbetalningen ska alltså inte ske via skattekotot. Återbetalningen anses ha gjorts den dag då betalningen har bokförts på det särskilda kontot.

Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

Anstånd

12 § Vid återkrav enligt 10 § ska Skatteverket efter ansökan bevilja anstånd med hela eller delar av betalningen om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Ett sådant anstånd får bestämmas till längst tre månader efter dagen för beslutet i den frågan som har föranlett anståndet.

Skatteverket får också bevilja anstånd med betalningen om det kan antas vara till fördel för det allmänna.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för anstånd.

Enligt *första stycket* ska Skatteverket efter ansökan bevilja anstånd med hela eller delar av återbetalningen om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Skälet till tveksamheten bör normalt vara en omprövning eller ett överklagande av det beskattningsbeslut som har medfört återkrav av kompensationen, men varje initiativ som väcker frågan om hur mycket som ska betalas tillbaka i slutändan omfattas av ordalydelsen. Med beviskravet ”tveksamt” förstås att det är minst lika sannolikt att hela eller delar av återbetalningskravet kommer att kvarstå som att det kommer att sättas ned. Det behöver dock inte väga helt jämnt för att anstånd ska beviljas, utan anstånd får beviljas även om sannolikheten för att det inte blir någon nedsättning av återkravet väger över något. Däremot bör anstånd inte beviljas om det är troligt att återkravet kommer att kvarstå. Det är upp till Skatteverket att bedöma om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Om förutsättningarna för anstånd är uppfyllda har dock den som söker anstånd en rätt att få anstånd. Ett anstånd får bestämmas till längst tre månader efter dagen för beslutet i den frågan som har föranlett anståndet. Med ”den frågan

som har föranlett anståndet” avses huvudsakligen beskattningsärendet där mottagarens fastställda förvärvsinkomst för 2023 bestäms.

Enligt *andra stycket* får Skatteverket också bevilja anstånd med betalningen om det kan antas vara till fördel för det allmänna. Skatteverket företräder vid ett sådant beslut det allmänna som borgenär. Varje anståndsbeslut ska ha som mål att den betalningsskyldige ska betala sin skuld. Om den betalningsskyldige inte bedöms kunna betala saknas förutsättningar för anstånd enligt denna grund. Syftet med anståndet är ytterst att Skatteverket ska avvakta med indrivningsåtgärder om det främjar utsikterna för det allmänna att få betalt. Ett anstånd antas vara till fördel för det allmänna om det kan förmodas ge ett bättre ekonomiskt utfall för det allmänna än om verkställighetsåtgärder vidtas omedelbart. Anståndet ska alltså framstå som ett bättre alternativ än att låta fordringen gå till indrivning. Så kan vara fallet om ett överlämnade till indrivning och registrering i utsöknings- och indrivningsdatabasen skulle försämra den skattskyldiges möjlighet att fortsätta sin verksamhet eller ta lån och därmed betala sin skuld. Om mottagaren redan har en eller flera restförda skatte- eller avgiftsskulder hos Kronofogdemyndigheten kan ett överlämnande för indrivning avseende ytterligare en skuld normalt inte anses negativt påverka möjligheterna att få betalt. Till skillnad från reglerna i första stycket är möjligheterna till anstånd till fördel för det allmänna inte en rättighet för den betalningsskyldige, utan enbart en befogenhet för Skatteverket. En annan skillnad är att anstånd enligt andra stycket får beviljas även utan ansökan. I praktiken bör dock Skatteverket kontakta den betalningsskyldige innan anstånd beviljas. Eftersom möjligheten att bevilja anstånd till fördel för det allmänna enbart är en befogenhet för Skatteverket får verket återkalla ett sådant anstånd, t.ex. när det inte längre är till fördel för det allmänna. Det bör alltid anges i ett beslut om anstånd enligt andra stycket att anståndet kan komma att återkallas om det skulle framkomma omständigheter som gör att anståndet inte längre kan bedömas vara till fördel för det allmänna.

Övervägandena finns i avsnitt 4.9.

13 § Skatteverket får återkalla anstånd enligt 12 § första stycket eller sätta ned anståndsbeloppet om

1. förhållandena har ändrats väsentligt sedan anståndet beviljats,
2. sökanden har lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för anståndet, eller
3. det finns andra särskilda skäl.

I paragrafen regleras Skatteverkets möjligheter att återkalla ett beviljat anstånd eller sätta ned anståndsbeloppet.

Möjligheten till återkallelse av anstånd gäller enbart anstånd enligt 12 § första stycket. Återkallelse av anstånd eller nedsättning av anståndsbeloppet kan ske i tre olika fall, som regleras i varsin punkt.

Punkt 1 reglerar situationer då förhållandena har ändrats väsentligt sedan anståndet beviljades. Det kan exempelvis vara fråga om att graden av tveksamhet har ändrats väsentligt. Eftersom det är fråga om förändringar i negativ riktning ligger det i sakens natur att det ska vara fråga om ändrade förhållanden som minskar rätten till anstånd. Om exempelvis förhållandena har ändrats på så sätt att det blir mer troligt att återkravet

kommer att sättas ned är det inte skäl för Skatteverket att återkalla anståndet eller sätta ned anståndsbeloppet.

Punkt 2 reglerar fall då den som har sökt anståndet har lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för anståndet. Det ska vara fråga om fel av någon betydelse. Mindre misstag från sökandens sida bör normalt inte vara skäl nog att återkalla anståndet. Exempel på sådana felaktiga uppgifter som i normalfallet inte bör leda till att anståndet återkallas är felaktigheter som, även om uppgiften låg till grund för anståndet, inte faktiskt har lett till ett felaktigt beslut. Om Skatteverket bedömer att även de korrekta uppgifterna är skäl att medge anstånd bör felaktigheten normalt inte leda till att anståndet återkallas.

Punkt 3 reglerar fall då det föreligger andra särskilda skäl. Så kan t.ex. vara fallet om det har framkommit uppgifter om att mottagaren håller på att göra sina tillgångar oåtkomliga för exekution.

Övervägandena finns i avsnitt 4.9.

Ränta

14 § Om ett belopp som har återkrävts inte betalas i rätt tid, ska ränta tas ut på det obetalda beloppet från och med dagen efter att kompensationen tillgodoräknades till och med den dag betalning sker. Ränta beräknas efter en räntesats som motsvarar basräntan enligt 65 kap. 3 § skatteförordningen (2011:1244).

Om det finns särskilda skäl får Skatteverket helt eller delvis avstå från kravet på ränta.

I paragrafen regleras ränta när återkrav inte betalas i rätt tid.

Enligt *första stycket* ska ränta tas ut om ett belopp som har återkrävts inte betalas i rätt tid. Räntan beräknas från och med dagen efter att kompensationen har tillgodoräknats till och med den dag betalning sker. Detta gäller även om en återbetalningsskyldig har beviljats anstånd med betalningen av ett återkrav. Ränta beräknas efter en räntesats som motsvarar basräntan enligt 65 kap. 3 § skatteförordningen (2011:1244).

Enligt *andra stycket* får Skatteverket, om det finns särskilda skäl, helt eller delvis avstå från kravet på ränta. Ett sådant skäl kan till exempel vara att ett felaktigt tillgodoräknande av kompensation beror på ett misstag hos Skatteverket. Det är inte en förutsättning för eftergift att den återbetalningsskyldige begär det. Skatteverket är alltså oförhindrat att på eget initiativ pröva frågan om eftergift.

Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Indrivning, verkställighet och preskription

15 § Om ett återkrav av kompensation enligt denna lag inte har betalats i rätt tid, ska fordran lämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

I paragrafen anges när en fordran på återkrav av kompensation ska lämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning med en upplysning om att bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Innan en fordran får lämnas för indrivning ska den betalningsskyldige enligt indrivningsförordningen (1993:1229) ha uppmanats att betala

fordringen. Ett beslut om återkrav ska enligt 10 § innehålla uppgift om när betalning ska ske, och uppfyller alltså detta krav. Indrivningsförfordningen innebär också bl.a. att Skatteverket skyndsamt ska underrätta Kronofogdemyndigheten om fordringen har betalats, satts ned eller fallit bort eller om anstånd har beviljats med betalningen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

16 § Om det finns särskilda skäl får Skatteverket avstå från att lämna en fordran på återkrav för indrivning.

I paragrafen regleras en möjlighet till undantag från 15 §.

Enligt 15 § ska Skatteverket om ett återkrav av kompensation inte har betalats i rätt tid lämna fordran till Kronofogdemyndigheten för indrivning. Enligt undantaget i denna paragraf får dock Skatteverket avstå från detta om det finns särskilda skäl. Ett sådant skäl kan vara att en ansökan om anstånd har kommit in, men ännu inte har behandlats och det finns skäl som talar för att anstånd kan komma att medges.

Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

17 § Skatteverkets beslut om återkrav enligt 10 § får verkställas enligt utsökningsbalken trots att beslutet inte har fått laga kraft.

I paragrafen finns en bestämmelse om verkställighet enligt utsökningsbalken.

Beslut enligt lagen gäller omedelbart enligt 22 §. Ett överklagande påverkar alltså inte skyldigheten att betala enligt ett beslut om återkrav av kompensation på grund av utebliven rätt till förhöjt grundavdrag. Enligt 3 kap. 23 § andra stycket andra meningen utsökningsbalken får en sådan exekutionstitel som det är fråga om när det gäller återkrav verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt föreskrivet. Bestämmelsen i denna paragraf utgör en sådan särskild föreskrift. Det innebär att indrivning och verkställighet enligt utsökningsbalken får ske av en återkravsfordran oberoende av om beslutet har fått laga kraft.

Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

18 § Om en fordran på återkrav av kompensation enligt denna lag har lämnats för indrivning, ska Kronofogdemyndigheten beräkna räntan efter en räntesats som motsvarar basräntan enligt 65 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) för tiden efter överlämnandet och driva in räntan.

I paragrafen regleras beräkning av ränta hos Kronofogdemyndigheten och indrivning av räntan.

Räntan för tiden efter det att en fordran på återkrav av kompensation har lämnats för indrivning ska beräknas efter en räntesats som motsvarar basräntan enligt 65 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Det innebär att ränta beräknas på samma sätt som för skatter och avgifter som har överlämnats för indrivning. Det är Kronofogdemyndigheten som ska beräkna denna ränta och även driva in den.

Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

19 § En fordran på kompensation enligt denna lag som ska tillgodoräknas enligt 6 § får inte överlätas innan beloppet kan betalas ut.

I paragrafen regleras förbud mot överlåtelse av fordran på kompensation på grund av utebliven rätt till förhöjt grundavdrag.

Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 71 kap. 2 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244) och innehåller en bestämmelse om att en fordran på kompensation som ska tillgodoräknas enligt 6 § inte får överlåtas innan den kan utbetalas. Kravet på att beloppet ska kunna betalas ut är uppfyllt även om mottagaren enligt 64 kap. 4 § 5 skatteförfarandelagen har begärt att beloppet ska stå kvar på skattekontot för att användas för betalning av framtida skatteskulder eller avgiftsskulder. Syftet med bestämmelsen är att hindra den som har skulder hos Kronofogdemyndigheten från att överlåta en fordran på kompensation och därigenom undgå utmätning.

Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

20 § En fordran som avses i 19 § får utmätas trots att den inte får överlåtas. Utmätning får dock göras först efter att Kronofogdemyndigheten har fått tillfälle att ta fordran i anspråk enligt lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.

Bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§ utsökningsbalken tillämpas inte vid utmätning av en fordran på kompensation.

I paragrafen finns vissa regler kring Kronofogdemyndighetens hantering av fordringar.

Paragrafen motsvarar 71 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Enligt *första stycket* får en fordran på kompensation på grund av utebliven rätt till förhöjt grundavdrag som enligt 19 § inte får överlåtas ändå utmätas. Det medför att fordringar som finns hos Kronofogdemyndigheten kan betalas innan mottagaren kan använda ett eventuellt överskott till något annat. En fordran på kompensation på grund av utebliven rätt till förhöjt grundavdrag som har tillgodoräknats mottagarens skattekonto enligt 6 § får utmätas först efter att Kronofogdemyndigheten har fått tillfälle att ta fordran i anspråk enligt lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter. Det förutsätter bl.a. att den fordran för vilken kompensationen ska tas i anspråk är registrerad hos Kronofogdemyndigheten och handläggs som ett allmänt mål. Belopp som inbetalas till skattekontot och andra belopp som tillgodoräknas skattekontot räknas av från det sammanlagda skuldsaldot på kontot och inte från någon specifik skuld. Det innebär att det inte alltid är möjligt att direkt utläsa om en viss skatt eller avgift är betald eller om saldot på kontot helt eller delvis består av en viss fordran. Saldot består därför i praktiken vanligtvis inte av mottagarens fordran på kompensation, utan av ett motsvarande belopp. Om det finns andra poster registrerade på skattekontot är därför det belopp som Kronofogdemyndigheten kan ta i anspråk genom avräkning för en fordran på kompensationen inte specifikt den kompensation som mottagaren har beviljats utan ett saldo på skattekontot.

Av *andra stycket* framgår att bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§ utsökningsbalken om att vissa tillgångar ska undantas med hänsyn till gäldenärens behov inte ska tillämpas vid utmätning av en fordran på kompensation som ska betalas ut.

Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

21 § En fordran på återkrav av kompensation enligt denna lag ska vid tillämpning av lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. anses vara en sådan fordran som har påförts enligt skatteförfarandelagen (2011:1244).

I paragrafen regleras preskription av en fordran på återkrav.

Vid tillämpning av lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m. anses en fordran på återkrav av kompensation på grund av utebliven rätt till förhöjt grundavdrag vara en sådan fordran som har påförts enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). Det medför bl.a. att preskriptionstiden normalt är fem år efter utgången av det kalenderår då den lämnades för indrivning.

Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

22 § Beslut enligt denna lag gäller omedelbart.

I paragrafen regleras besluts verkställbarhet.

Beslut enligt lagen gäller omedelbart. Laga kraft krävs därför inte för att besluten ska kunna verkställas, vilket bl.a. betyder att delgivning inte behövs för att beslut enligt lagen ska gälla. Om beslutet avser ett återkrav av kompensation gäller skyldigheten att betala enligt beslutet även om beslutet överklagas. Att ett beslut om återbetalning gäller omedelbart betyder dock i normalfallet inte att den som beslutet avser omgående måste betala fordran för att undvika indrivning. Återbetalning ska göras senast den förfalldag som följer av beslutet om återkrav, se vidare kommentaren till 10 §.

Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

Överklagande

23 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol.

Skatteverkets beslut som avser anstånd enligt 12 § andra stycket får inte överklagas.

Paragrafen innehåller information och bestämmelser om överklagande.

I *första stycket* finns en upplysning om att det i 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande av beslut till allmän förvaltningsdomstol. Av 44 § förvaltningslagen följer att ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till Skatteverket inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet.

Av *andra stycket* framgår att beslut som avser anstånd enligt 12 § andra stycket inte får överklagas. Besluten som avses är Skatteverkets beslut att bevilja anstånd med betalningen om det kan antas vara till fördel för det allmänna. I det fallet är beslutet inte ett uttryck för Skatteverkets handläggning av ett ärende om återkrav utan är en åtgärd som Skatteverket får vidta i sin roll som borgenär.

Övervägandena finns i avsnitt 4.12.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

1 kap.

1 § Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och i verkets handläggning enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter, lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, lagen (1991:1047) om sjuklön och lagen (2020:548) om omställningsstöd, vid handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag *samt vid handläggning av sådan kompensation som avses i lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag*, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Bestämmelserna i 4–6 och 8 §§ samt 2 kap. gäller även vid behandling av uppgifter om juridiska personer och avlidna.

I paragrafen regleras lagens tillämpningsområde.

Ändringen i *första stycket* innebär att lagens tillämpningsområde utökas till att även omfatta Skatteverkets handläggning av sådan kompensation som avses i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag. Ändringen innebär att lagen är tillämplig oavsett om handläggningen sker enligt lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag eller enligt en förordning som rör sådan kompensation.

Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

4 § Uppgifter får behandlas för att tillhandahålla information som behövs hos Skatteverket för

1. fastställande av underlag för samt bestämmande, redovisning, betalning och återbetalning av skatter och avgifter,
2. bestämmande av pensionsgrundande inkomst,
3. fastighetstaxering,
4. revision och annan analys- eller kontrollverksamhet,
5. tillsyn samt lämplighets- och tillståndsprövning och annan liknande prövning,
6. handläggning
 - a) enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter,
 - b) av andra frågor om ansvar för någon annans skatter och avgifter,
 - c) enligt lagen (2015:912) om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton och 22 b kap. skatteförfarandelagen (2011:1244),
 - d) enligt lagen (2017:182) om automatiskt utbyte av land-för-land-rapporter på skatteområdet och 33 a kap. skatteförfarandelagen,
 - e) enligt 33 b kap. skatteförfarandelagen,
 - f) enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete och lagen (2020:548) om omställningsstöd, handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag, *samt vid handläggning av sådan kompensation*

som avses i lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag, och g) enligt lagen (2022:1681) om plattformsoperatörers inhämtande av vissa uppgifter på skatteområdet, lagen (2022:1682) om automatiskt utbyte av upplysningar om inkomster genom digitala plattformar och 22 c kap. skatteförfarandelagen,

7. fullgörande av ett åliggande som följer av ett för Sverige bindande internationellt åtagande,

8. hantering av underrättelser från arbetsgivare om anställning av utlänningar som avses i lagen (2013:644) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige,

9. hantering av uppgifter om sjuklönekostnad, och

10. tillsyn, kontroll, uppföljning och planering av verksamheten.

I paragrafen finns bestämmelser om de ändamål för vilka uppgifter får behandlas enligt lagen.

Punkt 6 kompletteras på så sätt att handläggning av sådan kompensation som avses i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag läggs till ändamålen för vilka uppgifter får behandlas. Detta gäller oavsett om handläggningen sker enligt lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag eller enligt en förordning som rör sådan kompensation.

Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

2 kap.

3 § För de ändamål som anges i 1 kap. 4 § får följande uppgifter behandlas i databasen:

1. en fysisk persons identitet, medborgarskap, bosättning och familjeförhållanden,

2. en juridisk persons identitet, säte, ägarförhållanden samt firmatecknare och andra företrädare,

3. registrering för skatter och avgifter,

4. underlag för fastställande av skatter och avgifter,

5. bestämmande av skatter och avgifter,

6. underlag för fastighetstaxering,

7. revision och annan kontroll av skatter och avgifter,

8. uppgifter som behövs för handläggning enligt lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter,

9. avgiftsskyldighet till ett registrerat trossamfund och medlemskap i fackförening,

10. yrkanden och grunder i ett ärende,

11. beslut, betalning, redovisning och övriga åtgärder i ett ärende,

12. uppgifter som behövs vid hantering av underrättelser från arbetsgivare om anställning av utlänningar som avses i lagen (2013:644) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige,

13. uppgifter som behövs för handläggning enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete eller lagen (2020:548) om omställningsstöd eller för handläggning av sådant stöd som avses i lagen (2023:230) om förfarande för elstöd till företag eller för handläggning av sådan kompensation som avses i lagen (2024:000) om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag, och

14. uppgifter om sjuklönekostnad.

I databasen får även andra uppgifter behandlas som behövs för fullgörande av ett åliggande som följer av ett för Sverige bindande internationellt åtagande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i databasen enligt första stycket.

I paragrafen regleras vilka uppgifter som får behandlas i beskattningsdatabasen.

I *första stycket punkt 13* görs ett tillägg som innebär att uppgifter även får behandlas i beskattningsdatabasen om de behövs för handläggning av sådan kompensation som avses i den nya lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag. Detta gäller oavsett om handläggningen sker enligt lagen om skattefrihet och förfarande för kompensation till personer födda 1957 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag eller enligt en förordning som rör sådan kompensation.

Övervägandena finns i avsnitt 4.13.